

Mangane Firindena

Yuda nun Isirayila Mangane Fe

Taruxuna

Mangane Firinden kitabu yireni ito kui, na Yuda nun Isirayila manga dənxəne nan ma fe falama. A yire singena (keli Mangane Firinden sora singen ma han sora 7), na Isirayila kala feen nan falama en xa. Mangane nan yi dəxi a xun na naxanye mi yi tinxin Ala yee ra yi. Ala yi tin Asiriya mangan Salamanasari xa Samari taan tongo yengeni, Isirayila manga taana. Na ligaxi nən nee kəmə soloferne nee məxəjən nun firin benun Marigi Yesu xa bari waxatin naxan yi. Asiriya mangan mən yi yamaan fəxə kedenna suxu, a siga e ra konyiyani. Nabi Elise a fe taruxun yəbaxi en xa sorani itoe yire wuyaxi kui, Eli a xarandiin naxan ti a nekəni (Keli Mangane Firinden sora 2 ma han 13).

A yire firindena Isirayila yamanan yiifari fəxən mangayaan nan ma fe yəbama naxan xili Yuda, feen naxanye liga nee kəmə nee tonge saxanna bun ma Yuda lu xanbini a yetə ma yamanan kəmen fəxən suxu xanbini yengeni. (Keli Mangane Firinden sora 18 ma han sora 25) Dənxən na, Babilən mangan Nebukadanesari yi fa Yerusalem tongo yengeni nee kəmə suulun nee tonge solomasexə nee soloferne benun Marigi Yesu xa bari, a yi Ala Batu Banxin kala, a yi Yuda yamanan muxu fisamantenne xali Babilən taani. Ala nan Isirayila kaane yulubine saran e ra na feen kui.

Eli yi Axasiyaa tantanna fala

¹ Axabi faxa xanbini, Moyaba kaane yi murut ε Isirayila kaane xili ma.

² Axasiya yi bira keli a kore banxin foye soden na Samari taani, a max ε l ε . Nayi, a x ε rane rasiga Baali-Sebubi suxuren max ε dindeni, Ekir ε n taan muxune ala, alogo a xa a kolon xa a yiylanje a max ε l ε ni.

³ Koni, Alatalaa malekan yi a fala Eli Tisibi kaan xa, a naxa, “Siga, i sa Samari mangana x ε rane ralan kira yi, i a fala e xa, i naxa, ‘Ala mi Isirayila yi ba? Nanfera i sigama Baali-Sebubi suxuren max ε dindeni, Ekir ε n kaane ala?’

⁴ Nayi, Alatala ito nan falaxi, a naxa, ‘I naxan nabaxi, na feen ma, i mi fa godoma i ya saden ma, i saxi d ε naxan yi, i faxan m ε nna nin.’” Eli yi sa na fala e xa.

⁵ X ε rane yi x ε t ε Axasiya f ε ma, a yi e max ε din, a naxa, “Nanfera ε x ε t ε xi?”

⁶ E yi a yabi, e naxa, “X ε m ε na nde nan texi nxu ralandeni, a yi a fala nxu xa, a naxa, ‘ ε siga, ε x ε t ε mangan f ε ma naxan ε rafaxi, ε sa a fala a xa, a Alatala ito nan falaxi, a naxa: Ala mi Isirayila yi ba? Nanfera nayi i x ε rane rasigama Baali-Sebubi suxuren max ε dindeni, Ekir ε n kaane ala? Nanara, i mi fa kelima i ya saden ma, i saxi d ε naxan yi, i faxan m ε nna nin.’”

⁷ Axasiya yi e max ε din, a naxa, “X ε m ε na yi kiin mundun yi naxan te ε ralandeni a falani itoe ti ε xa?”

⁸ E yi a yabi, e naxa, “Muxun nan yi a ra naxan yi maxidixi sube kidi xabe kannra e nun kidi tagixidina a tagi.” Axasiya yi a fala, a naxa, “Eli, Tisibi kaan nan na ra!”

Axasiya yi wa Eli suxu feni

⁹ Axasiya yi sofa tonge suulun nasiga e nun e kuntigina. Kuntigin na yi te Eli fəma geyaan xuntagi, a yi dəxi dənaxan yi, a yi a fala a xa, a naxa, “Sayibana, mangana yamarin ni i ra, a i xa godo.”

¹⁰ Eli yi na kuntigin yabi, a naxa, “Xa sayiban nan n na, təen xa godo keli kore, a yi ε nun i ya sofa tonge suulunne gan.” Təen yi godo keli kore, a yi e nun a sofa tonge suulunne gan.

¹¹ Axasiya mən yi sofa tonge suulun gbətəye rasiga e nun e kuntigina. Kuntigin na yi a fala Eli xa, a naxa, “Sayibana, mangana yamarin ni i ra, a i xa godo mafuren.”

¹² Eli yi a yabi, a naxa, “Xa sayiban nan n na, təen xa godo keli kore, a yi ε nun i ya sofa tonge suulunne gan.” Alaa təen yi godo keli kore, a yi e nun a sofa tonge suulunne gan.

¹³ Axasiya mən yi sofa tonge suulun e nun e kuntigin nasiga a saxanden. Na kuntigin saxanden yi te, a to so, a xinbi sin Eli yətagi, a mafan, a naxa, “Sayibana, nxu nun n ma sofa tonge suulunna niin natanga.

¹⁴ N na a kolon, təen bata godo kore, a yi kuntigi firin fələne gan e nun e sofa tonge suulunne. Koni iki, n bata i mafan, n niin nakantan.”

¹⁵ Alatalaa malekan yi a fala Eli xa, a naxa, “Siga a fəxə ra, i nama gaxu a yee ra.” Eli yi keli, a godo a fəxə ra mangan fəma.

¹⁶ A yi a fala mangan xa, a naxa, “Alatala ito nan falaxi, a naxa, bayo i bata xərane rasiga Baali-Sebubi susuren maxədindeni, Ekirən kaane ala, alo Ala mi fa Isirayila yi naxan maxədinjəe falan

na, i mi fa godoma i ya saden ma, i saxi dεende, amasotø i faxama nεn.”

¹⁷ Axasiya yi faxa, fata Alatalaa falan na a naxan ti Eli xa. Yorami yi ti a nøxøni Yosafati a dii xεmen Yehorami a mangayaan nεe firinden Yuda yi. Dii xεmε yo mi yi Axasiya yi.

¹⁸ Axasiya kewali dønxøne, a naxanye birin ligia, ne sεbεxi Isirayila mangane taruxu kεdine kui.

2

Eli yi te kore

¹ Løxøna nde Alatala yi fa Eli rate kore wuluwulu gbeeni. Na waxatini Eli nun Elise yi kelima Giligali yi.

² Eli yi a fala Elise xa, a naxa, “Lu be, n bata i mafan, amasotø Alatala bata n xε han Beteli taani.” Elise yi a yabi, a naxa, “N bata n kølo habadan Alatala yi e nun i tan, n mi xεtεma i føxø ra.” E birin yi siga Beteli yi.

³ Beteli taan nabi ganla yi fa Elise fεma, e yi a fala a xa, e naxa, “I a kolon a Alatala i kannu ratema nεn kore to?” Elise yi yabin ti, a naxa, “N na a kolon, ε dundu.”

⁴ Eli yi a fala Elise xa, a naxa, “Lu be, n bata i mafan, amasotø Alatala bata n xε han Yeriko taani.” Elise yi a yabi, a naxa, “N bata n kølo habadan Alatala yi e nun i tan, n mi xεtεma i føxø ra.” E birin yi siga Yeriko yi.

⁵ Yeriko taan nabi ganla yi e maso Elise ra, e yi a fala a xa, e naxa, “I a kolon a Alatala i kannu ratema nεn kore to?” Elise yi yabin ti, a naxa, “N na a kolon, ε dundu.”

6 Eli yi a fala Elise xa, a naxa, “Lu be, n bata i mafan, amasətə Alatala bata n xε han Yuruden baani.” Elise yi a yabi, a naxa, “N bata n kəlo habadan Alatala yi e nun i tan, n mi xətema i fəxəra.” E firinna birin yi siga kiraan xən.

7 Nabiin muxu tonge suulun nabi ganla yε, ne yi bira Eli nun Elise fəxə ra, e sa ti, e yi e yε rafindi e firinna mabinni, e e makuya e ra ndedi. E fan firinna yi ti Yuruden baan dε.

8 Eli yi a doma gbeen tongo a mərəmərə, a igen garin, a yitaxun be binna nun be binni, e firinna birin yi dangu yire yixareni.

9 E to dangu, Eli yi a fala Elise xa, a naxa, “I waxi a xən, n xa nanse ligə i xa, benun n xa ba i fəma?” Elise yi a yabi, a naxa, “N bata i mafan, n waxi i ya nabiyaan xaxinla dəxəde firin nan sətə fe yi.”

10 Eli yi a fala a xa, a naxa, “I fe xədexən nan maxədinxi n na na ra. Koni n bama i fəma waxatın naxan yi, xa i n to, na ligama i xa nən, koni xa i mi n to, na mi ligama i xa.”

11 E yi sigatini, e fala tiini, nanunna, wontoro tε kanna nun soo tε kanne yi so e tagi, Eli yi te kore wuluwulu gbeeni.

12 Elise yi a matoma a gbelegbelema, a naxa, “N fafe, n fafe! I dangu Isirayilaa yəngε so wontorone birin na e nun a soone!” A mi fa a to sənən. Nayi, a yi a dugine susu, a yi e yibə dungi firinna ra,

13 Elise yi doma gbeen tongo Eli naxan nabira. A xətε, a ti Yuruden baan dε,

14 Eli doma gbeen naxan nabira, Elise yi na tongo, a baa igen garin, Elise yi maxədinna ti, a naxa, “Alatala, Eli a Ala minən yi iki?” A mən yi

baa igen garin, na xanbi ra, baan yi taxun, Elise yi dangu.

¹⁵ Yeriko taan nabine ganla to a to wulani, e yi a fala, e naxa, “Eli a xaxinla Elise yi.” E yi siga a ralandeni, e xinbi sin a bun ma.

¹⁶ E yi a fala a xa, e naxa, “Xemē senbemaan muxu tongue suulun i ya walikēne yε, i waxi e xa sa i kanna fen? Yanyina nde Alatalaa Nii Sarijanxin bata a xali a sa a woli geyana nde fari hanma lanbanna nde kui.” Elise yi e yabi, a naxa, “E nama e rasiga.”

¹⁷ Koni, e yi a karahan han! A yi a fala e xa, a naxa, “E e rasiga.” E yi muxu tongue suulun nasiga naxanye Eli fen xi saxan, koni e mi a to mumē!

¹⁸ E to xetē Elise fēma Yeriko taani, a yi a fala e xa, a naxa, “N mi yi a falε ε xa, ‘E nama siga?’ ”

Elise Yeriko yi

¹⁹ Taan muxune yi a fala Elise xa, e naxa, “Nxu kanna, taan dəxə kiin fan alo i a toxi kii naxan yi, koni igen kobi han a mi tinjε sansine yi soli.”

²⁰ Elise yi a fala e xa, a naxa, “E fa fəxən na goron nənən kui, ε a so n yii.” E fa a ra.

²¹ Elise yi siga tigin xunna ra, a fəxən woli igeni, a yi a fala, a naxa, “Alatala ito nan falaxi, a naxa, ‘N bata igeni ito rasarijan, a mi fa muxune faxε, sansine fan nun fa solima nən.’ ”

²² Igen yi rasarijan, keli na ləxəni fata Elise a falan na.

²³ A kelimatən menni siga Beteli yi, a yi tema kiraan xən, taa yi diidine yi fa, e yi a magele, e yi a fala a ma, e naxa, “Teli kanna siga! Teli kanna siga!”

²⁴ A yi x_et_e, a e mato, a yi e danga Alatala xinli, sube xaj_e magaxuxi firin yi mini f_ot_onni, e diidine tongue naanin e nun firin yib_o.

²⁵ Elise yi keli m_enni, a siga Karemelle geyaan fari. Na xanbi ra, a x_et_e Samari taani.

3

Yorami, Isirayila Mangana

¹ Yuda manga Yosafati a mangayaan nee fu nun solomas_ex_edeni, Axabi a dii x_em_en Yorami yi findi Isirayila mangan na Samari taani, a nee fu nun firin mangayaan liga Isirayila xun na.

² Naxan naxu Alatala ye_e ra yi, a na liga ne_n, koni a mi dangu a fafe nun a nga fe naxine ra. A fafe kide g_em_e Baali sawuran naxanye ti, a ne kala,

³ koni Nebati a dii x_em_en Yerobowan yulubin naxanye liga, naxan Isirayila kaane ti yulubin lig_an ma, a fan yi kankan ne lig_an ma, a lu ne yi, a mi x_et_e e f_ox_o ra mum_e!

Yorami yi Moyaba y_eng_e

⁴ Moyaba mangan Mesa, y_ex_ee kurune nan yi a yii. Ne_e yo nee, a yi lan a xa naxan so Isirayila mangan yii mudun na, na nan lanxi y_ex_ee diin wuli k_em_e ma e nun y_ex_ee xungbe wuli k_em_e e nun e xabena.

⁵ Axabi to faxa, Moyaba mangan yi murut_e Isirayila mangan xili ma.

⁶ Nayi, Yorami yi mini Samari taani, a Isirayila sofane birin malan.

⁷ A x_erane rasiga a faladeni Yuda manga Yosafati xa, a naxa, "Moyaba mangan bata murut_e n xili ma. I waxi fa feni n f_ox_o ra Moyaba y_eng_edeni

ba?” Yosafati yi a yabi, a naxa, “N sigama nən i fəxəra, i tan nun n tan keden na a ra, n ma sofane i ya sofane nan e ra, n ma soone i ya soone nan e ra.”

⁸ Yosafati mən yi a maxədin, a naxa, “En teen kiraan mundun xən?” Yorami yi a yabi, a naxa, “Edən tonbonna kiraan xən.”

⁹ Isirayila mangan nun Yuda mangan nun Edən mangan yi siga, e xi solofera sigan tixina, igen yi nan ganla yii e nun xuruseen naxanye yi biraxi e fəxəra.

¹⁰ Nayi, Isirayila mangan yi a fala, a naxa, “Ee! Alatala en tan manga saxanne xilixi nən, alogo a xa en sa Moyaba yamanan sagoni!”

¹¹ Koni Yosafati yi a fala a xa, a naxa, “Alatalaa nabi yo mi na en nəe Alatala maxədinjəe naxan yi?” Isirayila mangana walikeən yi a fala e xa, a naxa, “Elise be, Safati a dii xəməna, naxan yi igen sama Eli yiine ra.”

¹² Yosafati yi a fala, a naxa, “Alatalaa falana Elise yi.” Nayi, Isirayila mangan nun Yosafati nun Edən mangan yi godo a fəma.

¹³ Elise yi a fala Isirayila mangan xa, a naxa, “Nanse i tan nun n tan tagi? Siga i fafe nun i ngaa nabine fəma.” Isirayila mangan yi a fala a xa, a naxa, “En-ən, amasətə Alatala nan nxu tan manga saxanne xilixi alogo a xa nxu so Moyaba yii.”

¹⁴ Elise yi a fala a xa, a naxa, “N bata n kələ habadan Alatala yi, Sənbən Birin Kanna, n walima naxan xa, xa n mi Yosafati binyaxi, Yuda mangana, i bətə mi yi taranma n xa. N mi yi i matoma.

¹⁵ Iki, ε fa maxase maxana nde ra n xən.” Maxase maxan na maxaseen maxa waxatin naxan yi, Alatala sənbən yi godo Elise ma.

16 A yi a fala, a naxa, “Alatala ito nan falaxi, a naxa, ‘E yili wuyaxi ge lanbanni.’

17 Amasətə Alatala ito nan falaxi, a naxa, ‘E mi foyer toma, ε mi tulen toma mumε, koni lanbanni ito rafema nən igen na, ε yi ε min, ε tan nun ε xuruse xungbene nun ε xuruse xunxurine.’

18 Koni fe di xuri nan na ra Alatala yii. A Moyaba yamanan soma nən ε yii.

19 Ε taa fangamane birin kalama nən e nun taa rakantanxine, ε wudi fajine birin səgəma nən, ε yi tigine birin dutun, ε xεεne rafe geməne ra.”

20 Na xətən bode, saraxa ba waxatini, igen yi fa keli Edən yi, yamanan yi rafe igen na.

21 Moyaba kaane to a mε a mangane fama e yεngεdeni, naxanye birin bata yi a li yεngε so seen tongoden ma, e ne birin xili, e ti yamanan danna ra.

22 E to keli xətənni, sogen tixi igen na bəxən fari ma, Moyaba kaane yi igen to wulani, a gbeeli alo wunla.

23 E yi a fala, e naxa, “Wunla na a ra! Mangane bata e bode yεngε, e nun e sofane, e yi e bode faxa. Iki, Moyaba kaane, ε keli, en sa e yii seene tongo!”

24 E yi fa Isirayila ganla daaxadeni. Koni, Isirayila ganla yi keli, a Moyaba kaane yεngε, e yi e gi ganla yεε ra. Isirayila ganla yi bira e fəxə ra han e sa so e yamanani, e yi Moyaba kaane nə.

25 E taane kala, e birin yi gəmə kedən kedenna woli xεε fajine yi, e xεεne rafe geməne ra, e yi tigine birin dutun, e yi wudi fajine birin səgε. A rajanna, Kiri-Haresəti taan yinna nan tun yi fa a kiini, koni sofa lantan kanne fan yi fa na rabilin, e na fan yεngε.

²⁶ Moyaba mangan to a to a mi yengen nœ, a yi silanfan kanna muxu kœmœ solofero tongo alogo a xa kirani ba han Edœn mangan fœma, koni e mi nœ.*

²⁷ Nayi, a yi a dii singen tongo naxan yi lanma a xa ti a nœxœni, a yi a ba saraxan na taan yinna fari. Na xanbi ra, Moyaba kaane yi Isirayila kaane naxankata han Isirayila kaane yi keli na yi, e xœtœ e konni.

4

Elise yi kaja gilen mali

¹ Lœxœna nde kaja gilena nde yi fa Elise li, nabi ganla nabina nde nan yi a xœmen na. A yi Elise mafan, a naxa, “I ya walikœna, n ma xœmen bata faxa, i a kolon a i ya walikeen yi gaxuxi Alatala yœœ ra, koni doli kanna bata fa n ma dii xœme firin tongodeni, a xa e findi a konyine ra.”

² Elise yi a maxœdin, a naxa, “N nœ nanse ligœ i xa? A fala n xa nanse i yii banxini?” Naxanla yi a yabi, a naxa, “Sese mi i ya walikeen yii banxini fœture kundi keden.”

³ Elise yi a fala a xa, a naxa, “Siga, i sa goron yigenle maxœdin i dœxœ bodene ra, i nama ndedi maxœdin de!

⁴ I na so i konni, i dœen balan ε nun i ya diine xun ma, i turen sa goronne birin kui, naxanye na rafe i ne dœxœ e dan na.”

⁵ Nayi, naxanla yi keli a fœma. A dœen balan e nun a diine xun ma, e yi fa goronne ra, a yi e rafe.

* ^{3:26:} **Silanfanna:** Sofane yengeso degemana.

6 Goronne birin to rafe, a yi a fala a dii xemén xa, a naxa, “Fa goron gbeteye ra.” Koni a diin yi a yabi, a naxa, “Goron mi fa na.” Turen yi ba minε.

7 Naxanla yi sa a fala sayiban xa. Elise yi a fala a xa, a naxa, “Siga, turen mati, i yi i ya donla fi, naxan na lu i yii, na i tan nun i ya diine rakisima nεn.”

Sunemi kaana diin yi keli sayani

8 Loxəna nde Elise yi danguma Sunemi taani, naxalan nafulu kanna nde yi menni, na yi a karanhan a xa a dεge. A nema yi dangue na waxati yo yi, a soma nεn a konni a dεge.

9 A yi a fala a xemén xa, a naxa, “N laxi a ra xemén naxan danguma en konni waxati yo waxati, Alaa muxu sarijanxin na a ra.

10 En lan en xa konkodina nde ti a xa en ma sangansoon koe ra, en saden nun tabanla nun gbeden nun lenpun dəxə a xa na. A nəe yigiyε mənni nεn a na dangu en konni.”

11 Loxəna nde Elise to fa Sunemi yi, a te konkoni koren na, a sa a sa na yi.

12 A yi a fala a walikεen Gexasi xa, a naxa, “Sunami kaan xili.” Gexasi yi na naxanla xili, a fa a fema.

13 Elise yi a fala Gexasi xa, a naxa, “A fala naxanla xa, i naxa, ‘I bata fe wuyaxi raba nxu xa. Nxu nəe nanse ligε i xa? Nxu xa falan ti mangan xa i ya fe yi hanma sofa kuntigina?’ ” Naxanla yi a yabi, a naxa, “N dəxi n ma yamanan nan tagi, sese mi dasaxi n ma.”

14 Elise yi Gexasi maxədin, a naxa, “Nanse xa ligə a xa?” Gexasi yi a yabi, a naxa, “Dii mi a yii, a xemén bata fori.”

¹⁵ Elise yi a fala, a naxa, “Naxanla xili.” Gexasi yi a xili, a yi fa, a so dœen na.

¹⁶ Elise yi a fala a xa, a naxa, “Nee famatoni waxatini ito yi, i diin barima nœn, i a tongo i yii.” Naxanla yi a yabi, a naxa, “En-en, n kann, sayibana, i nama wulen fala i ya walikeen xa.”

¹⁷ Naxanla na yi fudikan, nee famatoni na waxati kedenni, a dii xœmen bari, alo Elise a fala a xa kii naxan yi.

¹⁸ Diin yi gbo. Loxona nde, a yi siga a baba fœma se xabane yireni,

¹⁹ diin yi a fala a baba xa, a naxa, “N xunna! N xunna!” A baba yi a fala a walikeen xa, a naxa, “A xali a nga fœma.”

²⁰ Walikeen yi a tongo, a a xali a nga fœma. Diin yi lu a nga xinbine fari han yanyi tagini. Na xanbi ra, a faxa.

²¹ Naxanla yi te, a sa diin sa sayibana saden ma, a dœen balan a xun ma, a mini.

²² A yi a xœmen xili, a naxa, “N bata i mafan i ya walike keden nun sofanla keden nafa n ma, n waxi siga feni sayiban fœma mafuren. N fama.”

²³ A yi a maxœdin, a naxa, “Nanfera i waxi siga feni a fœma to? Kike Nœnen hanma Matabu Loxon mi a ra.” A yi a yabi, a naxa, “Hali i mi kontofili.”

²⁴ A yi sofanli ton, a fala a walikeen xa, a naxa, “Ti sofanla yœra. En siga, i nama ti, xa n mi i yamari.”

²⁵ Nayi, e siga sayiban fœma Karemele geyaan fari. Sayiban to a to fe wulani, a yi a fala a walikeen Gexasi xa, a naxa, “Sunami kaan fama.

²⁶ Iki i gi i sa a ralan, i yi a fala a xa, i naxa, ‘Tana mi i ma? I ya xœmen nun i ya diina, tana mi e ma?’” Naxanla yi a yabi, a naxa, “Tana yo mu.”

²⁷ Koni, a sayiban f_ɛman li waxatin naxan yi geyaan fari, a yi a sanne suxu. Gexasi yi wa a radin feni ayi. Koni, sayiban yi a fala a xa, a naxa, “A lu na, amas_{tə} a b_ɔnen sunuxi, koni Alatala bata na feen luxun n ma, a mi a yitaxi n na.”

²⁸ Nayi, naxanla yi a fala a xa, a naxa, “N kannna, n yi i max_ədin diina nde ma nun? N mi yi a fala i xa, ‘I nama n yanfa?’ ”

²⁹ Elise yi a fala Gexasi xa, a naxa, “I tagi xidi, i n ma dunganna suxu i yii, i siga. Xa i naralan muxuna nde ra, i nama a x_ɔnt_ən, xa muxuna nde i x_ɔnt_ən, i nama a ratin. I xa n ma dunganna sa diin yetagi.”

³⁰ Naxanla yi a fala, a naxa, “N bata n k_ɔlo habadan Alatala yi, n mi sigama xa i tan mi a ra.” Nayi, Elise yi siga a f_ɔx_ɔ ra.

³¹ Gexasi bata yi siga e y_{εε} ra, a bata yi dunganna sa diin yetagi, koni diin mi xui ramini, a mi a ramaxa. A x_{εtε} Elise ralandeni, a na feen fala a xa, a naxa, “Diin mi xulunxi.”

³² Elise so banxini waxatin naxan yi, diin bata yi faxa, a saxi a saden ma.

³³ Elise yi so, a d_εen balan e firinna ma, a yi Alatala maxandi.

³⁴ A te, a yi a sa diin fari, a d_εen lan a d_εen ma, a y_{εε}ne lan a y_{εε}ne ma, a yiine lan a yiine ma, a a yibandun a fari, diin fatin yi wolon.

³⁵ Elise m_ɔn yi so banxini, a so a masigani. Na xanbi ra, a te, a m_ɔn yi a yibandun a fari. Diin yi tison d_ɔx_ɔ solofera, a y_{εε}ne yi rabi.

³⁶ Elise yi Gexasi xili, a naxa, “Sunami kaan xili.”

³⁷ Naxanla yi fa, a bira a bun ma, a xinbi sin b_ɔx_ɔni. A diin tongo, a mini.

Sabi dontarena

³⁸ Elise yi xete Giligali taani, fitina kamen yi yamanani. Nabi ganla yi doxi a rabilinni. Elise yi a fala a waliken xa, a naxa, “Tunden doxo teen ma, i donseen nafala nabi ganla xa.”

³⁹ E tan nde keden yi siga burunna ra sabi de badeni, a yi sansina nde to burunna ra, a yi burunna janla bolon, a dugin nafe. A to so, a yi e yixaba dungi dungin na tunden kui, koni muxe mi a kolon naxan yi a ra.

⁴⁰ A to na donseen so muxune yii, e a don, e lu gbelegbele, e naxa, “Sayibana, dabarin donseni!”

⁴¹ Elise yi yamarin fi, a naxa, “Fa murutu fujina nde ra n xa.” A to fa a ra, Elise yi a sa donseni. A yi a fala a waliken xa, a naxa, “A so muxune yii, e xa a don.” Sese jaxi mi fa luxi tunden kui.

Burun nawuyana ayi

⁴² Na waxati kedenni, xemena nde yi fa funde buru moxoje ra e nun murutu kese nenen benbeli keden sayiban xa, sa keli Baali-Salisa yi. Burun yi rafalaxi funde nenen nan na. Elise yi a fala a waliken xa, a naxa, “Donseene yitaxun yamaan na.”

⁴³ A waliken yi a yabi, a naxa, “N noe a soe muxu keme yii di?” Koni, Elise yi a fala a xa, a naxa, “A so muxuni itoe yii, e xa a don, amasoto Alatala ito nan falaxi, a naxa, ‘E e degema nen, a donxen yi lu.’ ”

⁴⁴ Nayi, a yi burune sa muxu keme yetagi, e e dege, a donxen yi lu, alo Alatala a fala kii naxan yi.

¹ Arami mangana gali kuntigin Naman yi rafan a kanna ma, binye gbeen yi saxi a yi, amasətə Alatala nəɔn fi Arami kaane ma a tan nan xɔn. Koni xəmə wəkilexi gbeeni ito, dogonfontəɔn nan yi a ra.

² Na waxatini, Arami sofane bata yi fa dii təməna nde ra konyiyani yəngəna nde xɔn sa keli Isirayila yamanani. Na nan yi Naman ma naxanla walikəen na.

³ Na dii təmən yi a fala a kanna naxanla xa, a naxa, “Nabiin naxan Samari taani, xa n kanna siga na fəma, a a yiylanma nən a dogonfonna ma.”

⁴ Isirayila dii təmən naxan fala, Naman yi sa na fala a kanna xa, mangana.

⁵ Arami mangan yi a fala a xa, a naxa, “Siga Samari taani, n bataxin nasigama nən Isirayila mangan ma.” A yi siga, wure gbeti fixən kilo kəmə saxan nəxəndənna a yii, e nun xəmaan kilo tongo sennin e nun dugi fajin fu.

⁶ A yi bataxin xali Isirayila mangan xɔn, a yi səbəxi naxan kui, a naxa, “Iki, n bata n ma gali kuntigin Naman nasiga i ma naxan bataxini ito xalixi alogo i xa a dogonfonna dandan.”

⁷ Isirayila mangan to na bataxin xaran, a a dugine yibə a ma, a yi a fala, a naxa, “Ala nan n na ba? N xa nə faxan tiyε, hanma n maratangan ti? Nanfera a xəməni ito rafaxi n ma alogo n xa a rakəndəya dogonfonna ma? E a mato, a waxy yəngən nan fen fe yi n na.”

⁸ Elise to a mə a Isirayila mangan bata a dugine yibə a ma, a xəraan nasiga a faladeni mangan xa, a naxa, “Nanfera i ya dugine yibəxi i ma? A lu a xa fa n fəma, a kolonjə nayi a nabina nde Isirayila yi.”

⁹ Naman yi fa e nun a soone nun a wontorone, a ti Elise a banxin d^ee ra.

¹⁰ Elise yi xeraan nasiga a faladeni a xa, a naxa, “Siga, i sa i maxa Yurud^{en} baani sanja ma solofera, i yiylanma n^en, i sarijan.”

¹¹ Naman yi x^olo, a siga a fale, a naxa, “N j^ox^o a ma, nabiin minima n^en a konna kui, a ti n y^etagi, a Alatala maxandi a xinla ra, a Ala, a yiin ti n yire x^olene xun ma, a n ma dogonfonna dandan.

¹² Abana baan nun Parapara baan naxanye Damasi taani, ne mi fisa Isirayila xudene birin xa ba? N mi yi n^e n maxe ne yi n sarijan ba?” Naman yi x^et^e, a x^ol^oxin yi siga.

¹³ Koni, a walik^ene yi fa a fala a xa, e naxa, “N fafe, xa nabiin yi fe x^odex^en nan max^odinxi i ma nun, i mi yi na lige ba? Nanfera nayi, a naxan max^odinxi i ma, i mi na rabama? I b^ox^on igeni gbansan, i sarijanma n^en.”

¹⁴ Nayi, a yi godo, a yi a b^ox^on Yurud^{en} baani sanja ma solofera, lan sayibana falan ma, a fatin yi liga alo dii j^oren fatina, a sarijan.

¹⁵ Naman yi x^et^e sayiban f^oma, e nun naxanye birin yi a f^ox^o ra. E to fa, a y^et^e yita sayiban na, a yi a fala a xa, a naxa, “N bata a kolon iki fa fala, ala yo mi na b^ox^o x^onna fari f^o Isirayilaa Ala. N bata i mafan, tin i kiseen nasuxu n naxan soma i yii.”

¹⁶ Elise yi a yabi, a naxa, “N bata n k^olo habadan Alatala yi n naxan batuma, n mi tinj^e.” Naman yi a karahan. Koni a yi tondi.

¹⁷ Nayi, Naman yi a fala a xa, a naxa, “Bayo i tondixi, tin, sofali firin n^ee b^ox^o fujin naxan xale, na xa so n tan, i ya walike^en yii, amas^ot^e n tan, i ya walike^en mi fa wama saraxa gan dixin nun

saraxan ba feni ala gbëtë yo xa, fo Alatala keden peen xa.

¹⁸ N na Alatala maxande naxan na, a xa yafé n ma feni ito yi: N kanna na so a ala Rimən batu banxini a xinbi sindeni, nxu birin nan nxu xinbi sinma han bəxəni Rimən suxuren bun ma bayo a suxi n tan nan xən. Alatala xa yafé n ma ito a fe ra.”

¹⁹ Elise yi a fala a xa, a naxa, “Siga bəjne xunbenli.” Naman yi keli Elise fəma.

Gexasi a tantanna

Naman to makuya ndedi,

²⁰ Gexasi, sayibana Elise a walikən yi a fala a yëtë ma, a naxa, “Arami kaan Naman yi waxi naxan fi fe yi n kanna ma, a mi tinxi sese ra. N bata n kələ habadan Alatala yi, n nan n gima nən a fəxəra, n yi sa sena nde rasuxu a ra.”

²¹ Nayi, Gexasi yi a gi Naman fəxəra. Naman to a to, a gima a fəxəra, a godo a wontoron kui a siga a ralandeni, a yi a fala a xa, a naxa, “Nanfe ligaxi?”

²² A yi a yabi, a naxa, “Fefe naxi mi ligaxi. N kanna nan n nafaxi, a n xa fa a fala i xa a nabi ganla foninge firin baxi fadeni nən a konni iki sa keli Efirami geya yireni. N bata i mafan, i xa gbeti fixən kilo tonge saxan so n yii e xa, e nun sali dugi firin.”

²³ Naman yi a yabi, a naxa, “Tin i xa gbeti fixən kilo tonge sennin tongo e xa.” A yi a karahan, a yi gbeti fixən tongo, a sa bənbəli firin kui, a sali dugi firin so a yii, e nun a walikə firinna naxanye a xalima Gexasi xa.

²⁴ E to geyaan fanna li, Gexasi yi e tongo walikəne yii, a e raso banxini, a walikəne raxëtə, ne yi siga.

25 A mən yi siga a kanna fəma. Elise yi a fala a xə, a naxa, “I kelixi minən, Gexasi?” A yi a yabi, a naxa, “N tan, i ya walikən mi sigaxi dədə.”

26 Koni Elise yi a fala a xa, a naxa, "I nəxə a ma
a n mi na xəmən toxi n xaxinli a yi tuganma a
wontoron kui waxatin naxan yi, a fa i ralandeni?
Koni, dugi fajin nun gbetin nasuxu waxati mi
a ra iki, hanma oliwi binle nun manpa binle* e
nun xuruse xunxurin nun a xungbene nun konyi
xemene nun konyi naxanle.

²⁷ Nayi, Naman ma dogonfonna xetema nen i ma e nun i ya denbayana habadan.” Gexasi kelima Elise fëma waxatin naxan yi, a fatin mafixaxi dogonfonna ra alo balabalan kesena.

6

Bunbi melenna yi bira igeni

¹ Nabi ganla yi a fala Elise xa, e naxa, “A mato nxu tan nun i tan, en na en malanma dənaxan yi mənna xurun en ma.

² Xa i tin, nxu xa siga han Yurudən baan də, birin yi xalanbena nde fen mənni, nxu yi malanden nafala mənni en xa.” Elise yi e yabi, a naxa, “Ə siga.”

³ E tan nde yi a fala a xa, a naxa, “Tin i xa fa i ya walikene fɔxɔ ra.” A yi a yabi, a naxa, “N sigama nɛn.”

⁴ A yi siga e fɔxɔ ra. E to Yurudən baan li, e wudine səgɛ.

* **5:26:** Wudi binla nde na yi, mën kaane naxanye sima, e yi naxanye bogi yitənma alo manpana e gbee kiini.

⁵ E tan nde yi xalanbe s^εg^εni, a bunbi m^εlenna yi bira igeni. A gbelegbele, a naxa, “N kanna, a xandixin na a ra!”

⁶ Sayiban yi a max^εdin, a naxa, “A biraxi min^εn yi?” A yi a yita a ra. Nayi, Elise yi wudi yiina nde s^εg^ε, a woli na yire kedenni, bunbi m^εlenna yi te igen xun ma.

⁷ Elise m^εon yi a fala, a naxa, “A tongo.” Na x^εm^εn yi a yiin nasiga, a tongo.

Arami sofaney^εe yi danxu

⁸ Yengen yi Arami mangan nun Isirayila yamanan tagi, a yi sofa kuntigine malan, e xa e bode to. Na xanbi ra, a yi a ragidi a ganla xa daaxa d^εnaxan yi.

⁹ Koni sayiban yi a fala Isirayila mangan xa, a naxa, “I yete rakantan dangu feen na m^εnni, amas^εt^ε Arami kaane fama m^εnni.”

¹⁰ Isirayila mangan yi muxune rasiga m^εnna kantandeni, sayiban d^εnaxan matakamaseri a xa.

Na yi raba sanja ma wuyaxi, Elise yi Isirayila mangan nakolonma, na fan yi a j^εox^ε luma.

¹¹ Arami mangan yi yifu na feene fe ra, a a walik^εne xili, a fala e xa, a naxa, “E mi a fal^ε n xa, nde walima Isirayila mangan xa en y^ε? ”

¹² A walik^ε keden yi a fala, a naxa, “Muxu yo, n kanna mangana. Koni, Nabi Elise naxan Isirayila yi, i falan naxanye tima i xi banxini, na nan ne falama Isirayila mangan xa.”

¹³ Mangan yi a fala, a naxa, “E siga, a sa d^εnaxan yi, ε sa m^εnna to, n xa a suxu.” E yi fa a fala a xa, e naxa, “A Dotan taan nin.”

¹⁴ A yi soone nun y^εng^ε so wontorone rasiga e nun gali gbeena, e sa so k^ε tagini e taan nabilin.

¹⁵ Sayibana walik  n yi keli x  t  n, a mini, ganla nde yi taan nabilinxsi soone nun wontorone ra. Sayibana walik  n yi a fala a xa, a naxa, “N kann  , en nanse ligama?”

¹⁶ A yi a yabi, a naxa, “I nama gaxu, amas  t   naxanye en f  x   ra, ne wuya dangu naxanye e f  x   ra.”

¹⁷ Elise yi Alatala maxandi, a naxa, “N bata i mafan, n ma walik  n y  ne rabi alogo a xa toon ti.” Alatala yi walik  n y  ne rabi, a geyane to rafexi soone nun y  nge so wontoro t  e kanne ra Elise rabilinni.

¹⁸ Arami kaane yi godo Elise f  ma. A yi Alatala maxandi falani ito ra, a naxa, “Sofani itoe y  ne danxu.” Alatala yi e y  ne danxu, fata Elise a falan na.

¹⁹ Elise yi a fala sofane xa, a naxa, “Be xa mi kiraan na, taani ito mi a ra,    bira n f  x   ra,    x  m  n naxan fenma, n xa    xali na f  ma.” A yi e xali Samari taani.

²⁰ E to so Samari taani, Elise yi a fala, a naxa, “Alatala muxuni itoe y  ne rabi, e xa toon ti.” Alatala yi e y  ne rabi, e a to, e Samari taan tagini.

²¹ Isirayila mangan to e to, a fala Elise xa, a naxa, “N fafe, n xa e faxa?”

²² Elise yi a yabi, a naxa, “I mi e faxama. I darixi na muxune fax   n  n ba, naxanye suxi y  ng  ni? Burun nun igen so e yii, e xa e d  ge, e min, na xanbi ra, i e lu e siga e kanna f  ma.”

²³ Isirayila mangan yi donse gbeen so e yii, e e d  ge, e e min, e siga e kanna f  ma. Arami ganle mi fa Isirayila b  x  n y  nge na waxatini.

Fitina kam  na Samari taani

24 Na dangu xanbini, Arami manga Ben-Hadada yi a ganla birin malan, e sa Samari taan nabilin yengeni.

25 Na marabilinna fe ra, fitina kamε gbeen yi so Samari yi, e yi na raxədəxə ayi han sofali xun kedenna yi sarama gbeti gbanan tongue solomasexε, e nun ganba gbiin kilo tagi yi sarama gbeti gbanan suulun nan na.

26 Isirayila Mangan yi danguma yinna fari, naxanla nde yi gbelegbele a ra, a naxa, “Mangana, n kanna, nxu rakisi!”

27 A yi a yabi, a naxa, “Xa Alatala mi i rakisi, n tan i rakise nanse ra? Murutu dənxe mi fa na, minse dənxe mi na.”

28 Mangan mən yi a maxədin, a naxa, “I waxi nanse xən?” A yi a yabi, a naxa, “Naxanla nde nan a falaxi n xa, a naxa, ‘I ya diin ba. En na a don to, tila en yi n fan ma diin don.’

29 Nxu bata n ma diin jin, nxu yi a don. Na xətən bode, n yi a fala a xa, n naxa, ‘I ya diin ba, en na a don.’ Koni a bata a diin luxun.”

30 Mangan to naxanla falane mε, a a dugine yibə, a dangumatəna yinna fari, yamaan yi a to a kasa bənbənla ragodoxi a ma sununi a domaan bun.

31 Mangan yi a fala, a naxa, “Ala xa n tərə a naxun birin yi xa Safati a dii xəməna Elise xunna lu a də to.”

Elise yi kamən napanna fe fala

32 Anu Elise yi dəxi a banxini, fonne yi dəxi a fəma. Mangan yi muxuna nde rasiga a fəma. Koni benun xəraan xa so, Elise yi a fala fonne xa, a naxa, “Ə mato, faxa tiini ito muxun nafama n xunna segədeni n də! Ə tuli mati. Xəraan na fa, ε dəen

balan, ε a radinŋε ayi dεen na. Yanla, en mi a kanna san xuiin mεma a xanbi ra ba?”

³³ Elise mən yi fala tiini singen, xεraan yeteen yi ti dεen na, a yi mangan fala xuiin ti, a naxa, “Tərəni ito birin kelixi Alatala nan ma, n mən fa nəe n yigi tiyε nanse gbεtε mən na Ala yii?”

7

¹ Elise yi a yabi, a naxa, “Ε tuli mati! Ε Alatalaa falan name! Alatala ito nan falaxi, a naxa, ‘Waxatini ito yi tila, murutu fujin kilo fu nun firinna sətəma gbeti gbanan keden nan na, e nun fundenna kilo məxəŋen nun naaninna, gbeti gbanan keden Samari taan so dεen na.’ ”

² Sofa kuntigin naxan nun mangan na a ra waxatin birin, na yi sayiban yabi, a naxa, “Hali Alatala yalenne raba kuyen ma, i bade naxanye falade, ne rakamale ba?” Elise yi a fala a xa, a naxa, “I a toma nən i yεne ra, koni i mi na donseen donma.”

Arami kaane yi keli e daaxadeni

³ Na waxatini, dogonfontə naanin yi dəxi taan so dεen dəxən, naxanye a fala e bode xa, e naxa, “En luma be nanfera han en faxa?

⁴ Xa en na a fala a en xa so taani ito kui, en faxama nən bayo fitina kamen na yi. Xa en lu be fan yi, na fan en faxama nən. En siga, en sa en yetε dəntεge Arami kaane ganla daaxadeni, xa e en lu en nii ra, en kisi, xa e en faxa, en faxa.”

⁵ Nayi, ninbanna ra e yi siga Arami kaane ganla daaxadeni. E to ganla daaxaden li, muxu yo mi yi na.

⁶ Arami kaane ganla daaxadeni, Marigin bata yi wontorone nun soone gali gbeen xuiin namini

menni, Arami kaane bata yi a fala e bode xa, e naxa, “Isirayila mangan bata Xiti kaane mangan nun Misiran kaane mangan sare fi en xili ma, alogo e xa e ganle rafa en yengedeni.”

⁷ Ninbanna ra, e yi keli, e yi e gi, e yi bubune nun e soone nun e sofanle rabejin, e ganla daaxaden yi lu alo a yi kii naxan yi, e yi e gi alogo e xa e niine rakantan.

⁸ Dogonfontene bata yi so ganla daaxaden danna ra, e so bubuna nde kui, e e dëge, e e min, e gbetin nun xëmaan nun dugine tongo, e sa e luxun. E mën yi fa so bubu gbëtë kui, e seene tongo, e sa a luxun.

Samari taan yi xərɔya

⁹ E mën yi a fala e bode xa, e naxa, “En mi a ligaxi alo a daxa kii naxan yi. Xibaru fajin lɔxən nan to, xa en dundu, en ti han xətənna kənənna, tɔrɔna en lima nən. En siga iki en sa manga banxin nakolon.”

¹⁰ E siga, e taan dæen kantan tiine xili, e a fala e xa, e naxa, “Nxu bata so Arami ganla daaxadeni, muxu yo mi na, muxu xui yo mi mëma na yi, soo xidixine nun sofali xidixine nan na, e nun bubu rabejinxine alo e kanne e luxi kii naxan yi.”

¹¹ Dëe kantanne yi muxune xili, e yi e xë manga banxin kui.

¹² Mangan yi keli kɔeeñ na, a yi a fala a walikene xa, a naxa, “Arami kaane naxan liga fe yi en na, n waxi na yeba feni ε xa. Bayo e a kolon a kamëna en ma, e bata keli ganla daaxadeni e sa e luxun burunna ra, e mirixi a ma, e naxa, ‘E na mini taani, en na e jnejene suxu, en so taani! ’ ”

13 Mangana sofa kuntigi keden yi a yabi, a naxa, “Soon naxanye luxi taani en suulun tongo ne ye, en muxune rasiga ne fari Arami kaane daaxan matoden. Yanyina nde e faxama nən, koni e mən na lu be e tan nun Isirayila yamaan birin faxama nən.”

14 E yi yəngə so wontoron firin nun soone tongo, mangan yi xərane rasiga Arami ganla xən fendeni, a naxa, “Ə siga, ə a mato.”

15 E yi siga Arami kaane fəxə ra han Yuruden baani, kiraan birin yi rafexi dugine nun seene ra Arami kaane naxanye wolə ayi e xədəxən kui. Xərane yi xətə, e yi a fala mangan xa.

16 Yamaan yi mini, e seene birin tongo Arami kaane ganla daaxadeni. Na waxatini, yamaan yi murutu fujin kilo fu nun firin sətəma gbeti gbanan keden nan na, e nun fundenna kilo məxəjən nun naanin gbeti gbanan kedenna ra fata Alatalaa falan na.

17 Sofa kuntigin naxan nun mangan yi a ra waxatin birin, mangan bata yi dəen kantan feen taxu na ra, koni yamaan yi na kuntigin yibodon dəen na, a faxa, alo sayibana a fala kii naxan yi mangan to siga a fəma.*

18 Sayiban bata yi a fala mangan xa, a naxa, “Waxatini ito yi tila, murutu fujin kilo fu nun firinna sətəma nən gbeti gbanan kedenna ra, e nun fundenna kilo məxəjən nun naanin, gbeti gbanan kedenna ra Samari dəen na.”

19 Anu, kuntigin sayiban yabi nən, a naxa, “Hali Alatala yalenne raba kuyen ma, i bade naxanye

* **7:17:** Na feen səbəxi Mangane firinden 7.2 kui.

falade, ne rakamale ba?” Elise fan yi a yabi, a naxa, “Ia toma nən i yεεne ra, koni i mi na donseen donma.”

²⁰ Na feen nan a li, yamaan yi a yibodon dεen na, a faxa.

8

Sunami kaana taruxun najanna

¹ Elise jaxanla naxan ma dii nii bira ayi, Elise yi a fala na xa, a naxa, “Keli, i siga, i tan nun i ya denbayana, dənaxan na i kənən, i sa dəxə mənni, amasətə Alatala fitina kamən nafama nən yamanani jee solofera.”

² Naxanli ito yi keli, a sayiban fala xuiin suxu. A yi siga, e nun a denbayana, a sa dəxə Filisiti kaane yamanani jee solofera.

³ Nee solofera danguxina, jaxanla yi fa keli Filisitine yamanani, a sa a banxin nun a xεεne maxandi mangan na.

⁴ Mangan nun sayibana walikeen Gexasi yi fala tiini, mangan yi a fala a xa, a naxa, “Nbata i mafan, Elise fe gbeen naxanye birin liga, ne yeba n xa.”

⁵ A yi ne yeba mangan xa waxatin naxan yi, Elise muxun nii bira ayi kii naxan yi, a jaxanla naxan ma dii rakeli, na yi fa mangan mafanden a banxin nun a xεεna fe ra. Gexasi yi a fala, a naxa, “Mangana, n kanna, a tan jaxanla nan ito ra, e nun a diina, Elise naxan nakeli.”

⁶ Mangan yi jaxanla maxədin na feen na, jaxanla yi a yeba a xa. Na xanbi ra, mangan yi a walikə gbeena nde yamari, a naxa, “N waxi nən sese jaxanli ito gbeen na, a birin xa raxətə a ma, e

nun a xεen munanfanna birin, fɔlɔ a keli lɔxɔn ma be han to.”

Elise nun Xasayele

⁷ Elise yi siga Damasi taani. Arami manga Ben-Hadada yi furaxi, e yi a fala a xa, e naxa, “Sayiban bata fa be.”

⁸ Mangan yi a fala Xasayele xa, a naxa, “Kisenä nde tongo i siga sayiban fəma, Alatala maxɔdin a tan yi, i yi a maxɔdin xa n yiylanŋe n ma fureni ito ma.”

⁹ Xasayele yi siga Elise fəma, a kisenä nde xali a yii. Se fanin naxan birin yi a yii Damasi taani, a yi na ndee sa nɔgɔmɛ tonge naanin xun ma. A to so, a yi a yita Elise ra, a yi a fala a xa, a naxa, “I ya diin Ben-Hadada, Arami mangan nan n nafaxi a faladeni i xa, a naxa, ‘N yiylanma nən fureni ito ma ba?’ ”

¹⁰ Elise yi a fala a xa, a naxa, “Siga, i yi a fala a xa, i naxa, ‘I yiylanma nən.’ Koni, Alatala bata a fala n xa a faxama nən.”

¹¹ Sayiban yi a yεen kankan Xasayele ra. Na xanbi ra, sayiban yi wuga.

¹² Xasayele yi a maxɔdin, a naxa, “Nanfera, n kanna, i wugama?” Elise yi a yabi, a naxa, “Bayo n na a kolon i fe naxin ligama nən Isirayila kaane ra, i tεen soma nən taa sənbəmane ra, i banxulanne faxama nən silanfanna ra, i yi e dii futene yibutuxun, i yi e naxalan fudi kanne kuine rabɔ ayi.”

¹³ Xasayele yi a fala, a naxa, “Koni sənbətaren nan n tan i ya walikεen na alo barena, n nɔe na feene ra di?” Elise yi a fala a xa, a naxa, “Alatala bata a fala n xa a i findima nən mangan na Arami yamanani.”

14 Xasayele yi keli Elise f^ema, a fa a kanna f^ema. Ben-Hadada yi a max^odin, a naxa, “Elise nanse falaxi i xa?” Xasayele yi a yabi, a naxa, “A n yabixi n^en a i iyalianma n^en.”

15 Na x^ot^on bode, Xasayele yi bitinganna tongo, a yi a sin igeni, a so mangan yetagin xun na alogo a xa a niiraxinli gb^et^on a ma, mangan yi faxa. Xasayele yi ti mangan j^ox^oni.

Yehorami, Yuda mangana

Taruxune Firinden 21.5-20

16 Isirayila manga Yorami, Axabi a dii x^em^ena mangayaan j^oee suulundeni, Yuda manga Yosafati a dii x^em^en Yehorami yi findi mangan na Yuda xun na,

17 a barin j^oee tongue saxan e nun firin ti waxatin naxan yi. A yi j^oee solomase^ex^e ti mangayani Yerusal^oen yi.

18 A wali kiin yi jaxu alo Isirayila mangane, alo Axabi a denbayana, amas^ot^oa bata yi Axabi a dii temena nde d^ox^o. Naxan jaxu Alatala y^ee ra yi, a na liga n^en.

19 Koni Alatala mi wa Yuda yamanan kala feni Dawuda fe ra, a walik^ena, amas^ot^oa layirin tongo n^en Dawuda xa, a j^ox^on mi j^oanj^e mangayani habadan, a tan nun a diine.

20 Yehorami waxatini, Ed^on kaane yi murute Yuda xili ma, e yi mangana nde d^ox^o e yet^e xa.

21 Yehorami yi siga Sayiri yi, e nun a yeng^e so wontorone birin. Ko^e tagini, mangan nun a wontoro kuntigine yi Ed^on kaane yeng^e naxanye bata yi e rabilin, e yi e n^o. Koni, Yuda sofane yi e gi, e siga e konni.

22 Edən kaane yi lu murutəxi Yudaa nō sətən xili ma han to. Libina kaane fan murute nən na waxatini.

23 Yehorami kewali dənxəne, a naxanye birin ligaxi, ne səbəxi Yuda mangane taruxu kedine kui.

24 Yehorami to faxa, e yi a maluxun a benbane fəma Dawudaa Taani. A diina Axasiya yi ti a nəxəni.

*Axasiya, Yuda mangana
Taruxune Firinden 22.1-6*

25 Isirayila manga Yorami, Axabi a dii xəməna mangayaan nəe suulundeni, Yehorami a dii xəməna Axasiya yi findi mangan na Yuda xun na.

26 Axasiya barin bata yi nəe məxənə ti a findi mangan na waxatin naxan yi. A yi nəe keden ti mangayani Yerusalən yi. A nga xili Atali, Isirayila manga Omiri a mamandenna.

27 A sigati kiin yi lu alo Axabi a denbayana, a yi fe nəxin liga Alatala yee ra yi alo Axabi a denbayana amasətə e nun Axabi a denbayaan bata yi bira e bode yi lan futun ma.

28 Axasiya yi siga Axabi a diin Yorami fəxə ra yəngəni Xasayele Arami mangan xili ma Ramoti taani Galadi yamanani. Arami kaane yi Yorami maxələ.

29 Manga Yorami yi xətə a fure dəeñe dandan-denii Yesəreli taani Arami kaane naxanye sa a ma Ramoti yi, a to yi Arami manga Xasayele yəngəma. Yuda manga Yehorami a dii xəməna Axasiya yi godo Yesəreli yi Axabi a dii xəmən Yorami matodenii, amasətə a yi furaxi.

9*Yehu, Isirayila Mangana*

¹ Nabi Elise yi nabi keden xili nabi ganla yε, a yi a fala a xa, a naxa, “I tagi xidi, i turen tongo. I siga Ramoti taani Galadi yi.

² I na so mənni, i Yehu toma nən, Yosafati a diina, Nimisi mamandenna. I sa a tongo a lanfane tagi, i yi a xali a danna konko madunduxina nde kui.

³ I turen tongo, i yi a sa a xunni, i yi a fala a xa, i naxa, ‘Alatala ito nan falaxi, a naxa: N bata i sugandi Isirayila mangan na.’ Na xanbi ra, i banxin dεn nabi, i gi, i nama ti!”

⁴ Nabi foningén yi siga Ramoti taani Galadi yi.

⁵ A to so, gali kuntigine yi dəxi. A yi a fala, a naxa, “Kuntigina, falana n xən ma i xa.” Yehu yi a fala a xa, a naxa, “I waxi fala ti feni nde xa nxu yε?” Nabiin yi a yabi, a naxa, “I tan, kuntigina.”

⁶ Yehu yi keli a so banxini, foningén yi turen sa a xunni, a naxa, ‘Alatala, Isirayilaa Ala ito nan falaxi, a naxa, ‘N bata i sugandi Isirayila mangan na, Alatalaa yamana.

⁷ I Axabi a denbayaan faxama nən, i kannā. N na n ma walikəne, n ma nabine wunla pəxəma nən Yesabele ra, e nun Alatalaa walikəne birin wunla.

⁸ Axabi a denbayaan birin faxama nən. Axabi gbeen naxan na, n na a birin naxərima nən, konyin nun xərəna Isirayila yi.

⁹ N na Axabi a denbayaan luma nən alo Yerobowan ma denbayana, Nebati a diina, e nun Basaa denbayana, Axiyaa diina.

¹⁰ Barene Yesabele donma n n Y s reli a b x ni, muxu yo mi taranma na naxan a maluxunma.’’ Na xanbi ra, foningen yi banxin d en nabi, a gi.

¹¹ Yehu to mini siga a kanna walik ne f ma, e yi a max din, e naxa, “Nanse ligaxi? Nanfera daxuni ito faxi i f ma?” Yehu yi e yabi, a naxa, “   muxu sifani itoe kolon e nun a n e naxan f le.”

¹² Koni e yi kankanj  a ma, e naxa, “I wule! Nxu yabi.” A yi a fala e xa, a naxa, “A falan tixi n xa iki nun ikimaan nan na, a naxa, ‘Alatala ito nan falaxi, a naxa: N bata i sugandi Isirayila mangan na.’”

¹³ E birin yi e domane ba e ma mafur n, e yi e sa Yehu sanna bun ma tedene ma, e x taan fe, e s nx , e naxa, “Yehu nan mangan na!”

Yehu yi Manga Yorami faxa

¹⁴ Nayi, Yehu, Yosafati a diina, Nimisi mandardenna, na yi yanfani t n Yorami xili ma. Na lixi n n Yorami nun Isirayila kaane birin yi Ramoti Galadi makantanma Xasayele y   ra, Arami mangana.

¹⁵ Manga Yorami bata yi x te a furene dandan-den  Yes reli taani, Arami kaane a max l n nax-anye ti, a to yi Xasayele y ng ma, Arami mangana. Yehu yi a fala, a naxa, “Xa   wax nna na a ra,   nama tin muxu yo yi mini taani siga xibarun nalideni Yes reli yi.”

¹⁶ Yehu yi te a wontoron kui, a yi siga Yes reli yi, amas t  Yorami yi saxi m nni e nun Yuda manga Axasiya bata yi godo a matoden .

¹⁷ Kantan muxun naxan yi tixi Yes reli yinna xuntagi, na yi Yehu a ganla to f . A yi a fala, a naxa, “N ganla nde toon f .” Yorami yi a yamari,

a naxa, “Soo ragina nde tongo i yi a rasiga e yee ra e maxodindeni xa bojnesaan na a ra.”

¹⁸ Soo ragiin yi siga Yehu yee ra, a fala Yehu xa, a naxa, “Mangana ito nan falaxi, a naxa, ‘Bojnesaan na a ra ba?’ ” Yehu yi a yabi, a naxa, “Nanse bojnesaan na i tan xa? Bira n foxo ra.” Kantan muxun yi a yeba Yorami xa, a naxa, “Xeraan bata siga e fema koni a mi fama.”

¹⁹ Yorami mon yi soo ragi gbete rasiga, na yi fa e fema, a yi a fala Yehu xa, a naxa, “Mangani ito nan falaxi, a naxa, ‘Bojnesaan na a ra ba?’ ” Yehu yi a yabi, a naxa, “Nanse bojnesaan na i tan xa? Bira n foxo ra.”

²⁰ Kantan muxun yi a yeba Yorami xa, a naxa, “Xeraan bata siga e fema koni a fan mi fama. Muxuni ito wontoro ragi kiin ligaxi alo Yehu, Nimisi mamandenna, amasoto a ragima nen alo fatona.”

²¹ Nayi, Yorami yi a yamari a e xa a wontoroni ton. A to a yiton, Isirayila manga Yorami e nun Yuda manga Axasiya, e birin yi siga e wontorone kui Yehu ralandeni. E yi na ralan Naboti Yeserelei kaana a xeen ma.

²² Yorami to Yehu to, a yi a fala a xa, a naxa, “Bojnesaan na a ra ba?” Yehu yi a yabi, a naxa, “Bojnesana! I a kolon i nga Yesabele mon ala gbete batuma e nun a koerayaan nabama!”

²³ Yorami yi soon firifiri, a gi, a fala Axasiya xa, a naxa, “Yanfana, Axasiya!”

²⁴ Koni Yehu yi a xanla tongo a Yorami bun a tungun longonna ra a fari. Xali ma kunla yi sa mini a sondonni, Yorami yi bira a wontoron kui, a faxa.

²⁵ Yehu yi a fala a sofa kuntigin Bidikari xa, a

naxa, “A tongo, i sa a woli Naboti Yeserelei kaana xeeen ma, i jøxø na xøn ma i tan nun n tan yi soon fari løxøn naxan yi a fafe Axabi føxø ra, Alatala yi gbaloni ito fala a ma:

²⁶ Alatalaa falan ni ito ra, a naxa, ‘N Naboti nun a diine wunla toxi nøn xoro, n na i ligama na kii nin xeeeni ito yi. Alatalaa falan nan na ra!’ Nayi, a tongo i yi a woli ayi xeeen ma, fata Alatalaa falan na.”

*Yehu yi Axasiya faxa
Taruxune Firinden 22.7-9*

²⁷ Yuda manga Axasiya to na to, a yi a gi Beti-Gan kiraan xøn. Yehu yi a sagatan, a fa a fala a xemene xa a e fan xa Axasiya faxa. E yi a søxøn a wontoron kui, a yi tema Guri geyaan kiraan xøn waxatin naxan yi Yibeleyami taan døxøn. Axasiya yi a gi han Megido taani, a sa faxa na.

²⁸ A walikøne yi a xali wontoron kui Yerusaløn yi, e a maluxun a bilinganna kui a benbane fëma Dawudaa Taani.

²⁹ Axasiya bata yi findi mangan na Yuda yi, Axabi a diin Yorami a mangayaan jøe fu nun kedendeni.

Yesabele faxa fena

³⁰ Yehu yi so Yeserelei taani. Yesabele to na me, a kalen sa a yeeen na, a xunsexeni tøn, a ti foye soden na.

³¹ Yehu to yi danguma taan so døen na, Yesabele yi a fala a xa, a naxa, “I bata fa bøøe xunbenla ra ba, i tan naxan luxi alo Simiri naxan a kanna faxa?”

³² Yehu yi a yee rafindi sangansoon foye soden ma, a yi a fala, a naxa, “Nde n tan xøn? Nde?”

Walikε firin hanma saxan manga banxini, ne yi e yεε ragodo a ma keli sangansoon koe ra.

³³ Yehu yi a fala ne xa, a naxa, “E a woli bəxəni!” E yi Yesabele woli bəxəni, a wunla yi banxin nun soone kasi, Yehu yi a yibutuxun a yεngε so wontoron na.

³⁴ Yehu yi so, a a dεge, a a min, a yi a fala, a naxa, “Mangana dii təmən nan yi naxalan dangatəni ito ra, ε a maluxun bεtε.”

³⁵ E siga a maluxundeni, koni e a xun xənna nun a sanne nun a yii kuine nan tun to.

³⁶ E xεtε a faladeni Yehu xa. Nayi, Yehu yi a fala, a naxa, “Alatala na nan fala fata Eli ra, a walikəna, Tisibi kaana, fa fala barene Yesabele suben donma nən Yeserelei a xεen ma,*

³⁷ Yesabele binbin luma nən xεen ma alo kuruna, nayi muxu yo mi nəe a fale, fa fala ‘Yesabele na a ra.’ ”

10

Axabi a denbayaan halagi fena

¹ Axabi a diin muxu tonge solofera nan yi Samari taani. Yehu yi bataxine sεbe a e rasiga taan sofa kuntigine ma e nun fonne Yeserelei taani Samari yi, e nun muxun naxanye Axabi diine maxuruma. A yi a sεbəxi,

² “Iki, ε na kədini ito masətə, bayo ε kanna diine ε fəma e nun yεngε so wontorone nun soone ε fəma e nun taa rakantaxina nde nun yεngε so seene ε yii,

³ nayi, ε ε kanna diina nde sugandi mangan na ε kanna diine yε naxan fisa e birin xa e nun naxan

* ^{9:36:} Na feen mən sεbəxi Mangane Singen 21.23 kui.

lan a xa findi mangan na, ε na ti mangayani. Na xanbi ra, ε n yεnge, ε yi ε kanna denbayaan xun mayεnge.”

⁴ Koni, e yi gaxu han, e a fala e bode tagi, e naxa, “Xa manga firin mi a nɔ, en tan a nɔɔn dī?”

⁵ Manga banxin kuntigin nun taan kuntigin nun fonne nun muxun naxanye Axabi a diine maxuruma, ne yi xeraan nasiga a faladeni Yehu xa, e naxa, “I ya walikεne nan nxu ra, i na naxan yo fala nxu xa, nxu na nan ligama. Nxu mi muxu yo tima mangan na. Naxan nafan i ma, na liga.”

⁶ Yehu mɔn yi bataxin firinden sεbe e ma, a yi sεbεxi naxan kui, a naxa, “Xa ε n tan nan xa, xa ε xuruxi n ma, ε kanna diine xunne sεge e dε, ε fa n fεma Yesεreli taani tila xətənni waxati kedenni ito yi.” Anu mangana diine muxu tonge soloferere yi taan muxu gbeene konne nin, naxanye yi e maxuruma.

⁷ Bataxin to so, e yi mangana dii tonge soloferene suxu, e yi e kɔε raxaba, e yi e xunne sa bənbənla kui, e yi e xali Yehu yεε ra Yesεreli yi.

⁸ Xeraan yi fa Yehu rakolon, a yi a fala a xa, a naxa, “E bata fa mangana diine xunne ra.” Yehu yi a yamarin fi, a naxa, “Ε e sa kuru firinna ra taan so dεen na han xətənni.”

⁹ Xətənni, Yehu yi mini, a yi a yita yamaan birin na, a yi a fala e xa, a naxa, “Ε tan nan tixin. N tan bata yanfan so n kanna ma, n yi a faxa. Anu, nde itoe birin faxaxi?

¹⁰ Nayi, ε bata a kolon, fa fala Alatalaa falan naxan yo tixi Axabi a denbayaan xili ma, na sese mi luma a rabataren na. Alatala bata ne rakamali a falan naxanye ti fata a walikεna Eli ra.”

¹¹ Naxanye birin yi luxi Axabi a denbayani

Yεsεreli yi, Yehu yi ne faxa, a kuntigine nun a xoyine nun a kide kiine, a mi keden peen lu.

Yehu yi Axasiyaa denbayaan xemene faxa

¹² Na xanbi ra, Yehu yi keli a siga Samari taani. A to fa Beti-Ekedi yεxεe rabane malandena,

¹³ Yehu yi Yuda manga Axasiya kon kaane li na. A yi e maxodin, a naxa, “Nde ε tan na?” E yi a yabi, e naxa, “Axasiya kon kaane nan nxu ra, nxu sigan mangana denbayaan xəntəndeni, e nun mangana ngaa denbayana.”

¹⁴ Yehu yi a fala a sofane xa, a naxa, “Ε e nejene suxu.” E yi muxu tonge naanin nejene suxu, e yi e koe raxaba, e yi e woli Beti-Ekedi xəjlinna ra, Yehu mi muxu yo lu a nii ra.

Yehu nun Yehonadabu

¹⁵ Yehu to keli mənni, a yi naralan Yehonadabu ra, Rekabu a diina, naxan fa a ralandeni. A yi a xəntən, a a fala a xa, a naxa, “I bəjən sarijan n ma fe yi ba, alo n gbeen sarijan i ya fe yi kii naxan yi?” Yehonadabu yi a yabi, a naxa, “A na kii nin.” Yehu yi a fala a xa, a naxa, “Xa a na kii nin, i yiin so n yii.” Yehu yi a rate a fəma a wontoron kui,

¹⁶ a yi a fala a xa, a naxa, “Fa n fəma, n ma xanuntenyaan naxan Alatala xa, i na toma nən.” A yi a xali a yəngə so wontoron kui.

¹⁷ Yehu to so Samari taani, naxanye birin yi luxi Axabi a denbayani Samari yi, a yi ne faxa, a yi e jan fefe fata Alatalaa falan na a naxan ti Eli xa.

Baali kii muxune faxa fena

18 Na xanbi ra, Yehu yi yamaan birin malan, a yi a fala e xa, a naxa, “Axabi walixi nən Baali xa ndedi, Yehu walima nən a xa han!

19 Iki, ε Baali kii muxune birin xili n fəma, a walikəne nun a saraxaraline birin, keden nama lu, amasjtɔ n waxi saraxa gbeen ba feni Baali ma. Naxan yo na lu a fataren na, na mi kisima.” Yehu yi wulen nan falama alogo a xa Baali a walikəne faxa.

20 A yi a fala, a naxa, “Ε sanla nde yitən Baali xa.” E a yitən.

21 Yehu yi xərane rasiga Isirayila birin yi, Baali a walikəne birin yi fa, keden mi lu naxan mi fa, e so Baali a banxini, Baali a banxin yi rafe keli fəxɔ kedenni han fəxɔ kedenni.

22 Naxan yi dugi ramaraden kantanma, Yehu yi a fala na xa, a naxa, “Dugine ramini Baali a walikəne birin xa.” Na yi dugine ramini e xa.

23 Nayi, Yehu yi fa Baali a banxini e nun Rekabu a diin Yehonadabu. Yehu yi a fala Baali a walikəne xa, a naxa, “Ε yee rakojin ε rabilinni, ε a mato, alogo Alatalaa walikəen se nama lu be, koni Baali a walikəne nan tun xa lu be.”

24 E yi so saraxane nun saraxa gan daxine fideni Baali ma.

Yehu bata yi muxu tonge solomasεxε ti tandeni, a yi a falaxi naxanye xa, a naxa, “N muxun naxanye soma ε yii naxan na a gbeen lu a siga, ε tan nan faxama a jəxəni.”

25 E to yelin saraxa gan daxine fideni, Yehu yi a fala sofane nun e kuntigine xa, a naxa, “Ε so, ε e faxa, keden nama mini.” E yi e faxa silanfanna ra. Sofane nun e kuntigine yi e woli ayi mənni, e siga

han taani Baali a banxini.

²⁶ E yi g̊em̊e ki daxine ramini Baali a banxin kui, e yi e gan.

²⁷ E yi Baali g̊em̊e ki daxin kala, e m̊on yi Baali a banxin fan nabira, e yi suturadene rafala, nax-anye na han to.

²⁸ Yehu Baali kiina fe rax̊ori Isirayila yi na kii nin.

²⁹ Koni a mi x̊ete Nebati a diin Yerobowan ma yulubine f̊ox̊o ra, naxan Isirayila yamaan nadin ninge dii x̊ema daxine batu feen ma Bet̊eli nun Dan yi.

³⁰ Alatala yi a fala Yehu xa, a naxa, “Naxan fan n yee ra yi, i bata na liga. Naxan birin yi n sagoon na, i na liga Axabi a denbayaan na. Nanara, i ya diine luma n̊en mangayani Isirayila yi han i yix̊ete naanindena.”

³¹ Koni, Yehu mi sigan ti a xaxinla birin yi mum̊e Alatalaa sariyan x̊on, Isirayilaa Ala. Yerobowan Isirayila radin yulubin naxanye ma, a mi x̊ete ne f̊ox̊o ra mum̊e.

³² Na waxatini, Alatala yi nde ba f̊lo Isirayilaa b̊ox̊on na, Xasayele Arami kaane mangan yi e no Isirayila danna birin na.

³³ Keli Yuruden baani han sogeteden binni, a yi Galadi yamanan birin no, Gadi kaane nun Ruben kaane, e nun Manase kaane, keli Aroyeri taani Arinon xuden d̊ex̊on han Basan.

³⁴ Yehu kewali d̊onxene, a naxanye birin liga, a ẘekilena, ne seb̊exi Isirayila mangane taruxu kedine kui.

³⁵ Yehu to faxa, e yi a maluxun Samari taani. A dii x̊em̊en Yehowaxasi yi ti a j̊ox̊oni.

36 Yehu *ŋee* məxəjən nun solomasəxə nan ti mangayani Samari taani Isirayila xun na.

11

Atali, Yuda manga naxanla fe

Taruxune Firinden 22.10-12

1 Atali, Manga Axasiya nga to a to, a diin bata faxa, a keli a yi yamarin fi a mangan bənsənna birin xa faxa.

2 Koni e to yi e faxa feni, Yehoseba, Manga Yehorami a dii temena, Axasiya xunyen yi Axasiyaa dii xəmən Yowasa tongo, a yi a ba mangana diine yε, benun e xa e faxa. A yi a luxun konkona nde kui sadene yi dənaxan yi e nun *naxanla* naxan diin masuxuma. A sa luxun Atali ma na kii nin, a mi a faxa.

3 A yi lu luxunxi Yehoseba fəma *ŋee* sennin Alatala Batu Banxini. Atali nan yi mangayani na yamanani.

Yowasa, Yuda Mangana

Taruxune Firinden 23.1-21

4 Nεe solofera dangu xanbini, Yehoyada yi xərane rasiga Kereti sofa kuntigine nun mangan makantan sofane xilideni, a yi fa e ra a fəma Alatalaa banxini. A yi layirin xidi e tagi, a yi e rakələ Alatalaa banxini, a yi mangana diin yita e ra.

5 Na xanbi ra, a yi yamarini itoe so e yii, a naxa, “E ito nan ligama. Naxanye lanma e xa wali Matabu Ləxəni ε yε, ndee sigama mangana banxin nan kantande yi,

6 ndee Suri dεen na, ndee dεen naxan kantan tiine xanbi ra. E birin luma ε masare ikiini banxin kantandeni.

7 E gali bode firinna, naxanye mi walima Matabu Ləxəni, ne kantanna tima Alatala Batu Banxini mangan yireni.

8 E mangan nabilinma nən yiren birin yi, yεngε so seene ε birin yii, naxan yo na a maso ε safan na, ε na faxama nən. E luma nən mangan yireni, a nəma sigε yire yo yi.”

9 Saraxaraliin Yehoyadaa yamarin naxanye birin fi sofa kuntigine ma, e ne ligi. E birin yi e sofane tongo, naxanye yi e wanla danma Matabu Ləxəni e nun naxanye yi a fələma Matabu Ləxəni, e siga saraxarali Yehoyada fəma.

10 Saraxaraliin yi tanbane nun yε masansan wure lefane so sofa kuntigine yii naxanye yi kelixi Manga Dawuda yii Alatala Batu Banxini.

11 Sofane yi mangan nabilin yεngε so seene e birin yii, e ti fələ banxin yiifari fəxəni han a kəmən fəxəni saraxa ganden nun Ala Batu Banxin yetagi.

12 Saraxaraliin Yehoyada yi mangana diin maso, a yi mangaya taxamaseri kəmətin nun sereya kədin so a yii. E yi a sugandi, e a findi mangan na, e yi e yiine bənbə, e naxa, “Ala xa sii xunkuyen fi mangan ma!”

13 Atali yi sofane nun yamaan xuiin mε, a yi fa yamaan fəma Alatalaa banxini.

14 A yi mangan to tixi sənbətenna dəxən so dεen na, fata namunna ra. Sofa kuntigine nun xəta fene yi tixi mangan fəma, yamaan birin yi səwaxi, e yi xətaan fəma. Koni, Atali yi a domani bə a ma, a gbelegbele, a naxa, “Yanfana! Yanfana!”

¹⁵ Nayi, saraxaraliin Yehoyada yi yamarin fi sofa kuntigine ma naxanye yi sofa ganla xunna ra, a naxa, “E a ramini yamaan fari ma, naxan na bira a fɔxɔ ra, e na faxa silanfanna ra.” Amasoto saraxaraliin bata yi a fala, a naxa, “E nama a faxa Alatala Batu Banxini.”

¹⁶ E yi a suxu, e siga a ra manga banxin binni soone soon kiraan naxan xɔn, e sa a faxa mənni.

Yehoyadaa kiine yi masara

Taruxune Firinden 23.16-21

¹⁷ Yehoyada yi layirin xidi Alatala nun mangan nun yamaan tagi, alogo na yamaan xa findi Alatalaa yamaan na, a mən yi lanna raso mangan nun yamaan tagi.

¹⁸ Yamanan yamaan birin yi so Baali batu banxini, e a kala, e yi saraxa gandene nun sawurane kala, e yi Matan faxa saraxa ganden yetagi, Baali kii muxuna. Saraxarali Yehoyada yi kantan tiine dɔxɔ Alatala Batu Banxini.

¹⁹ A yi Kereti sofa kuntigin e nun sofane tongo, e nun yamanan yamaan birin, e yi mangan nagodo Alatala Batu Banxini, e so manga banxini kantan tiine so dəen kiraan xɔn ma. Nayi, Yowasa yi dɔxɔ mangane gbədəni.

²⁰ Yamanan yamaan birin yi səwani. Taan yi xunbeli Atali faxa xanbini silanfanna ra manga banxini.

12

Yowasa, Yuda Mangana

Taruxune Firinden 24.1-14

¹ Yowasa findi mangan na a jnɛɛ solofereden nan ma.

² Yehu a mangayaan *ŋee* soloferedeni, Yowasa yi findi mangan na, a yi *ŋee* tonge naanin ti mangayani Yerusalen yi. A nga yi xili Sibiya, Beriseba kaana.

³ Naxan fan Alatala *yee* ra yi, Yowasa yi na liga saraxaraliin Yehoyadaa siimayaan waxatin birin yi, amasotə a bata yi a xuru a fajin na.

⁴ Koni, a mi taan kidene kala mumə, yamaan mən yi saraxane bama, e wusulanne gan menne yi.

⁵ Yowasa yi a fala saraxaraline xa, a naxa, “Gbetin naxan fama Alatala Batu Banxini, ε lan ε yi na malan, gbetin naxan findixi də ti gbetin na, hanma naxan *ŋenigexi* a fi.

⁶ Saraxaraline xa e seene rasuxu, ε yi e findi Ala Batu Banxini tən seen na, dənaxan yo nema kalaxi.”

⁷ Anu, Manga Yowasaa mangayaan *ŋee* məxəjən nun saxandena a liyε, banxin dənaxan yi lanma a xa yitən, saraxaraline munma yi na yitən singe.

⁸ Manga Yowasa yi saraxaraliin Yehoyada xili e nun saraxaraliin bonne, a yi a fala e xa, a naxa, “Nanfera banxin dənaxan lan a xa yitən ε mi mənni tənxi? Sənən, ε mi fa gbeti rasuxuma ε gbeti malanne yii, koni ε fama a ra nən a findi Ala Batu Banxini tən seen na.”

⁹ Saraxaraline yi lan a ma a e nama gbeti rasuxu yamaan na, e nun e nama findi banxini tən muxune ra.

¹⁰ Nayi, saraxaraliin Yehoyada yi kankira keden tongo, a yi a dəraganla səxən, a dəxə saraxa gan-den fəma Ala Batu Banxin so dəen yiifari fəxəni. Saraxaraliin naxanye yi dəen kantanma, muxune

yi fama gbetin naxan na Alatala Batu Banxini, ne yi na birin sama nən kankiraan kui.

¹¹ E na yi a to gbeti gbegbe bata sa kankiraan kui, mangana səbəli tiin nun saraxarali kuntigin yi gbetin yatəma nən naxan bata yi so Alatala Batu Banxini, e yi a sa bənbənlə kui.

¹² Na xanbi ra, e yi gbetin so wali kuntigine yii naxanye yi lanma e xa Alatala Batu Banxini tən. Na gbetin yi soma kamudərəne nun walikəne nan yii naxanye yi walima Alatala Batu Banxini,

¹³ e nun banxi dəxəne nun gəmə sonle. E mən yi wudin sara e nun gəmə masolixine nun seen naxanye birin lan e xa findi Alatala Batu Banxini tən seen na.

¹⁴ Koni e fa gbetin naxan na Alatala Batu Banxini, na mi findi gbeti fixə barama sara seen xan na, hanma filəne hanma saraxarali igelen-genne, hanma xətane, hanma goronna xəma daxina hanma gbeti fixə daxina.

¹⁵ E yi na gbetin so walikəne yii alogo e xa Alatala Batu Banxini tən.

¹⁶ Naxanye yi walikəne sarefima, ne mi yi maxədinma sese ma, amasətə e yi walima tinxinna nin.

¹⁷ Yangin saraxa gbetin nun yulubi xafari saraxa gbetin mi yi xalima Alatala Batu Banxini. Saraxaraline nan gbee yi ne ra.

*Yowasaa mangayaan napanna fe
Taruxune Firinden 24.23-27*

¹⁸ Nayi, Arami mangan Xasayele yi siga Gati taan yəngədeni, a dənaxan tongo. Xasayele yi a miri Yerusalən fan yəngə feen ma.

19 Koni, Yuda mangan Yowasa yi se sarijanxine birin tongo, a benbane bata yi naxanye rasarijan, Yosafati nun Yehorami nun Axasiya, Yuda mangane, e nun a tan yeteen bata yi naxanye rasarijan. A mən yi xəmaan tongo naxan birin yi Alatala Batu Banxini nafulu ramaraden nun manga banxin nafulu ramaradeni. A yi na birin xali Arami mangan Xasayele yee ra naxan mi siga Yerusalem yengedeni.

20 Yowasa kewali dənxene, a naxanye birin liga, ne səbəxi Yuda mangane kewali kədine kui.

21 A walikene yi yanfan so a ma, e Yowasa faxa Beti-Milo yi, kiraan naxan godon Sila yi.

22 A walikene yi a faxa, Simeyati a diin Yosabadi nun Someri a diin Yehosabadi. Yowasa yi faxa, e yi a maluxun a benbane fəma, Dawudaa Taani. A diina Amasiya yi dəxə a nəxəni mangayani.

13

Yehowaxasi, Isirayila Mangana

1 Yuda manga Axasiyaa diin Yowasaa mangayaan jee məxəjən nun saxanden, Yehu a diin Yehowaxasi yi findi Isirayila mangan na Samari taani. A yi jee fu nun soloferi ti mangayani.

2 Naxan paxu Alatala yee ra yi, a yi na liga. Nebati a diin Yerobowan yulubin naxanye liga, a fan yi ne liga, naxan Isirayila kaane ti yulubi ligən ma, a mi xətə e fəxə ra mumə.

3 Alatala yi xələ Isirayila kaane ma han! A yi e so Arami manga Xasayele yii, e nun a diin Ben-Hadada. E yi lu Isirayila kaane xun na waxati wuyaxi.

⁴ Nayi, Yehowaxasi yi Alatala maxandi. Alatala yi a yabi, amasətə Arami mangan yi tɔrɔn naxan sama Isirayila fari a bata yi na to.

⁵ Alatala yi xunbana nde so Isirayila yii. Isirayila kaane yi ba Arami kaane yii, e lu e bubune kui alo a fələni.

⁶ Koni e mi xətə Yerobowan ma denbayaan yulubine fəxə ra mumə, naxan Isirayila ti yulubin ma. E fan yi lu ne lige. Hali Asera kide gbindonna lu nən bitinxı Samari taani.

⁷ Yehowaxasi a ganla bata yi kala fə soo ragiin muxu tonge suulun e nun yəngə so wontoro fu e nun sofa wuli fuun naxanye yi sigan tima e sanni. Arami mangan bata yi a ganla muxune raxɔri, a e lu alo burunburunna.

⁸ Yehowaxasi kewali dənxəne, a naxanye birin liga, a wəkiləna, ne səbəxi Isirayila mangane taruxu kədine kui.

⁹ Yehowaxasi yi faxa, e yi a maluxun Samari taani. A diin Yowasi yi ti a jəxəni.

Yowasi, Isirayila Mangana

¹⁰ Yuda mangan Yowasa jee tongue saxandeni, Yowasi Yehowaxasi a diin yi findi Isirayila mangane na Samari taani. A jee fu nun sennin ti mangayani.

¹¹ Naxan jaxu Alatala yee ra yi, a yi na liga. A mi xətə Nebati a diin Yerobowan ma yulubi yo fəxə ra, naxan Isirayila kaane ti yulubi ligān ma, a yi lu a lige.

¹² Yowasa kewali dənxəne, a naxanye birin liga, a wəkiləna, e nun Yuda manga Amasiya to yəngə, ne birin səbəxi Isirayila mangane taruxu kədine kui.

¹³ Yowasi yi faxa, e yi a maluxun Samari taani Isirayila mangane gaburun na. Yerobowan yi dəxə a jəxəni mangayani.

Nabi Elise kewali dənxene

¹⁴ Saya furen yi Elise suxu. Benun a xa faxa, Isirayila manga Yowasi yi fa a fəma, a yi wuga a fe ra, a naxa, “N baba! N baba! I tan dangu Isirayila yəngə so wontorone nun a soo ragine ra!”

¹⁵ Elise yi a fala a xa, a naxa, “Xanla nun xalimakunle tongo.” A yi xali keden tongo e nun xalimakunle.

¹⁶ Elise mən yi a fala Isirayila mangan xa, a naxa, “Xanla bandun.” A to a bandun, Elise yi a yiine sa mangan yiine fari,

¹⁷ a yi a fala a xa, a naxa, “Banxin sogetede binna foye soden nabi.” A yi a rabi. Elise yi a fala a xa, a naxa, “A woli.” A yi a woli. Elise yi a fala a xa, a naxa, “Xunba xalimakunla ni ito ra Alatala mabinni, xunba xalimakunla na a ra Arami kaane xili ma, i Arami kaane nəma nən Afeki yi han i yi e raxəri.”

¹⁸ Elise mən yi a fala Isirayila mangan xa, a naxa, “Xalimakunle tongo.” A yi e tongo. Elise yi a fala a xa, a naxa, “Bəxən garin.” A yi bəxən garin dəxə saxan, a yi a dan.

¹⁹ Sayiban yi xələ a xili ma, a naxa, “A yi lan nun i xa a garin suulun hanma sennin. Nayi, i yi nəe Arami kaane raxəre nən. Koni iki, i e nəma nən dəxə saxan tun.”

²⁰ Elise yi faxa, e yi a maluxun. Na jəen kuyebani, Moyaba kaane ganle yi so yamanani.

²¹ Ləxəna nde, Isirayila kaane yi muxuna nde maluxunma, nanunna e yi Moyaba ganla nde to, e

yi binbin bira Elise gaburun na. Binbin yi sa Elise xonne li, a nii yi bira ayi, a ti a sanne xunna.

Isirayila yi Arami yεngε

²² Xasayele, Arami mangan bata yi Isirayila tɔrɔ Yehowaxasi a siimayaan birin yi.

²³ Koni Alatala yi kininkinin e ma, a yi e mafelu, a yi a yεε rafindi e ma masɔtɔ a layirin xɔn e nun Iburahima nun Isiyaga nun Yaxuba tagi. A mi wa e halagi feni, han to a mi e rawoli ayi.

²⁴ Xasayele, Arami mangan yi faxa, a diin Ben-Hadada yi ti a jøxɔni.

²⁵ Yehowaxasi a diin Yowasi yi taa tongoxine rasuxu Ben-Hadada ra, Xasayele a diina. Xasayele bata yi taani itoe tongo yεngεni Yowasi fafe Yehowaxasi yii. Yowasi yi a nɔ sanja ma saxan, a Isirayila taa tongoxine susu yεngεni.

14

Amasiya, Yuda Mangana

Taruxune Firinden 25.1-4 nun 25.11-12

¹ Isirayila mangan Yehowaxasi a diin Yowasi jøεε firindeni, Yowasaa diina Amasiya yi findi mangan na Yuda xun na.

² A findi mangan na a jøεε møχøjøn nun suulunden nan ma, a jøεε møχøjøn nun solomanaanin ti mangayani Yerusalen yi. A nga yi xili Yehoyadan, Yerusalen kaana.

³ Naxan fan Alatala yεε ra yi, a yi na liga, koni a tinxinyaan mi liga alo a benba Dawuda. A liga nɛn alo a fafe Yowasa a liga kii naxan yi.

⁴ A mi taan kidene kala mumε, yamaan mɔn yi saraxane bama mɛnne yi, e wusulanna gan na.

5 Amasiyaa mangayaan to sənbə sətə, a walikəen naxanye a fafe faxa, e yi ne faxa.

6 Koni, a mi faxa tiine diine faxa, lan Musaa sariya kədina falan ma, Alatala yamarini ito fi denaxan yi, a naxa, “Fafane mi faxama diine funfuni, diine fan mi faxamafafane funfuni, koni birin faxama a yete yulubin nan ma fe ra.”*

7 A yi Edən kaan muxu wuli fu faxa Fəxə Lanbanni. Na yəngəni, a yi Sela taan suxu, a yi a xili sa Yokatili, na xinla nan mən xun ma han to.

Taruxune Firinden 25.17-28

8 Nayi, Amasiya yi xərane rasiga Isirayila mangan Yowasi ma, Yehowaxasi a diina, Yehu maman-denna, a naxa, “Fa, en fa yənge.”

9 Koni, Isirayila mangan Yowasi yi a fala Yuda mangana Amasiya xa, a naxa, “Liban tansinna nde xəraan nasiga nən a faladeni Liban suman wudin xa, a naxa, ‘I ya dii temən fi n ma dii xəmən ma futun na!’ Liban burunna subena nde yi dangu tansinni bodonjə.

10 I yetə matəxəma a i bata Edən kaane nə. I wasa so i ya binyeni, i lu i konni. Nanfera i mən fe naxin fələma naxan sa rəjanma kalan ma ε nun Yuda yamaan birin xa?”

11 Koni, Amasiya mi a tuli mati a ra. Nayi, Isirayila mangan Yowasi yi siga e nun Yuda mangana Amasiya yi sa yənge Beti-Semesi taani Yuda yamanani.

12 Isirayila kaane yi Yuda kaane nə, e birin yi e gi, e siga e konne yi.

13 Isirayila mangan Yowasi yi Yuda mangana Amasiya suxu Beti-Semesi taani, Yowasaa diina,

* **14:6:** Sariyane 24.16

Axasiya mamandenna. A yi fa Yerusalen taani, a yi taan nabilinna yinna nɔngɔnna ye tonge naanin kala Yerusalen yinna ra, keli Efirami dɛen ma han Songen Ma dəna.

¹⁴ Xɛmaan nun gbeti fixɛn nun se fajin naxanye birin yi Alatala Batu Banxin nun manga banxin nafulu ramaradene yi, a yi ne tongo, a mən yi muxuna ndee suxu, a xɛtɛ Samari taani.

¹⁵ Yowasi kewali dɔnxɛne, a naxanye birin lig, a wəkilena, a to Yuda mangana Amasiya yɛngɛ, ne birin sɛbɛxi Isirayila mangane taruxu kɛdine kui.

¹⁶ Yowasi yi faxa, e yi a maluxun Samari taani Isirayila mangane gaburun na. A diin Yerobowan yi ti a jəxəni.

¹⁷ Isirayila mangan Yehowaxasi a diin Yowasi faxa xanbini, Yuda mangan Yowasa diina Amasiya mən yi jəe fu nun suulun sətə siimayaan na.

¹⁸ Amasiya kewali dɔnxɛne sɛbɛxi Yuda mangane taruxu kɛdine kui.

¹⁹ E yanfan so a ma Yerusalen yi, a yi a gi siga Lakisi taani, koni e siga a fɔxɔ ra Lakisi yi, e sa a faxa mənni.

²⁰ E yi a xali soone fari, e yi a maluxun Yerusalen yi a benbane fəma Dawudaa Taani.

Taruxune Firinden 26.1-2

²¹ Yuda yamaan birin yi Asari tongo a jəe fu nun senninna ma, e yi a findi Yuda mangan na a fafe Amasiya jəxəni.

²² Asari yi Elati taan ti, a raso Yuda sənbən bun ma, Manga Amasiya faxa xanbini.

Yerobowan firindena, Isirayila Mangana

23 Yuda mangan Yowasaa diina Amasiyaa mangayaan *ŋee* fu nun suulundeni, Isirayila mangan Yowasi a diin Yerobowan yi findi mangan na Samari taani. A yi *ŋee* tonge naanin e nun keden ti mangayani.

24 Naxan *ŋaxu* Alatala *yee* ra yi, a yi na lig, a mi *xetə* Yerobowan ma yulubi yo *fəxə* ra, Nebati a diina, naxan Isirayila kaane ti yulubin ma.

25 Yamanan bonne bata yi *bəxən* naxanye ba Isirayila *bəxəne* ra, a tan nan ne *suxu* *yəngəni*, a Isirayila yamanan danne sa keli Lebo-Xamata taan ma han sa *dəxə* *Fəxə* Ige Daraan na, fata Alatalaa falane ra Isirayilaa Ala, a naxanye ti Nabi Yunusa xa, Amitayi Gati-Xeferi kaana diina, a walikɛna.

26 Alatala bata yi Isirayilaa *tərən* to, konyin nun *xərəna*. Muxu yo mi yi na naxan yi Isirayila maliyeɛ.

27 Koni Alatala mi yi a ragidixi a yamanan naxəri, nanara a yi a xunba fata Yerobowan na, Yowasi a diina.

28 Yerobowan *kewali* *dənxəne*, a naxanye birin lig, a *wəkiləna* *yəngəni*, e nun Damasi taan nun Xamata taan naso Isirayila *sənbən* bun kii naxan yi, naxanye bata yi findi Yuda gbeen na, ne birin *səbəxi* Isirayila mangane taruxu *kədine* kui.

29 Yerobowan yi faxa, e yi a maluxun a benbane *fəma*, Isirayila mangane. A diin Sakari yi ti mangayani a *ŋəxəni*.

15

*Asari, Yuda Mangana
Taruxune Firinden 26.3-4*

¹ Isirayila manga Yerobowan ma mangayaan *ŋee məxəjen* nun soloferedeni, Manga Amasiyaa diina Asari yi findi mangan na Yuda yi.

² A findi mangan na a *ŋee* fu nun senninden nan ma, a yi *ŋee* tonge suulun e nun firin ti mangayani Yerusalen yi. A nga yi xili Yekoliya, Yerusalen kaana.

³ Naxan fan Alatala *yee* ra yi, a yi na liga alo a fafe Amasiya a liga kii naxan yi.

⁴ Koni a mi taan kidene kala mumε, yamaan mən yi saraxane bama, e wusulanna gan mənne yi.

⁵ Alatala yi dogonfonna ramini mangan ma, a lu a danna banxina nde kui han a faxa waxatina. A dii *xemən* Yotami yi findi kuntigin na manga banxini, a lu yamanan muxune xun matoε a ra.

⁶ Asari kewali dənxəne, a naxanye birin liga, ne səbəxi Yuda mangane taruxu kədine kui.

⁷ Asari yi faxa, e yi a maluxun a benbane fəma Dawudaa Taani. A diin Yotami yi ti a *ŋəxəni*.

Sakari, Isirayila Mangana

⁸ Asari a mangayaan *ŋee* tonge saxan e nun solo-masəxədeni Yuda yi, Yerobowan ma diin Sakari yi findi mangan na Isirayila xun na Samari taani, a yi a mangayaan liga kike sennin.

⁹ Naxan *ŋaxu* Alatala *yee* ra yi, a yi na liga alo a benbane a liga kii naxan yi. A mi *xətə* Nebati a diin Yerobowan ma yulubine fəxə ra mumε, naxan Isirayila kaane ti yulubin ma.

¹⁰ Yabəsi a diin Salun yi yanfan so a ma, a yi Sakari faxa, a ti a *ŋəxəni*.

¹¹ Sakari kewali dənxəne səbəxi Isirayila mangane taruxu kədine kui.

¹² Na feene rakamali na kii nin alo Alatala a fala kii naxan yi Yehu xa, a naxa, “I ya diine luma nən mangayani Isirayila xun na han i yixeten naanindena.”

Salun, Isirayila Mangana

¹³ Yuda manga Yusiya jee tongue saxan e nun solomanaanindeni, Salun ma diin Yabesi yi findi mangan na Yuda yi. A yi kike keden ti mangayani Samari taani.

¹⁴ Gadi a diin Menahemi yi keli Tirisa taani siga Yabesi a diin Salun xili ma Samari taani, a yi a faxa, a findi mangan na a joxoni.

¹⁵ Salun kewali dənxene, a yanfan naxan so, ne səbəxi Isirayila mangane taruxu kədine kui.

¹⁶ Na danguxina, Menahemi yi keli Tirisa taani, a sa Tifisa taan yenge, a yi na kaane birin faxa e nun a rabilinna muxune. A yi jaxalan fudi kanne birin kuiin nabə ayi. A na ligi nən bayo e mi e taan dəne rabixi a yee ra.

Menahemi, Isirayila mangana

¹⁷ Asari a mangayaan jee tongue saxan e nun solomanaanindeni Yuda yi, Gadi a diin Menahemi yi findi mangan na Isirayila yi. A yi jee fu ti mangayani Samari taani.

¹⁸ Naxan jaxu Alatala yee ra yi, a yi na ligi. A mangayaan waxatin birin yi, a mi xete Nebati a diin Yerobowan ma yulubine fəxə ra mumə, naxan Isirayila ti yulubin ma.

¹⁹ Puli, Asiriya mangan yi fa Isirayila xili ma, Menahemi yi gbeti fixən kilo wuli tongue saxan so Puli yii, alogo a xa a mali a mangayaan sənbə sodeni.

20 Nafunla yi Isirayila kaan naxanye yii, Mena-hemi na gbetin ba ne nan yii, alogo a xa a so Asiriya mangan yii, e keden kedenna birin yi gbeti fixen kilo tagi nan bama mudun na. Nayi, Asiriya mangan yi xete, a mi lu yamanani.

21 Menahemi kewali dənxene, a naxanye birin liga, ne səbəxi Isirayila mangane taruxu kədine kui.

22 Menahemi yi faxa, a diin Pekaxiya yi ti a jəxəni.

Pekaxiya, Isirayila mangana

23 Yuda mangana Asari a mangayaan jee tonge suulundeni, Menahemi a diin Pekaxiya yi findi mangan na Isirayila xun na Samari taani. A yi jee firin ti mangayani.

24 Naxan jaxu Alatala yee ra yi, a yi na liga. A mi a xun xanbi so Nebati a diin Yerobowan ma yulubini, naxan Isirayila ti yulubin ma.

25 Mangana sofa kuntigina nde nan yi Remaliyaa diin Peka ra. A yi yanfan so Manga Pekaxiya ma. A yi Galadi sofaan muxu tonge suulun tongo, a yi Pekaxiya faxa manga banxin yinna kui Samari taani, a yi Aragobi nun Ariyi fan faxa. Peka manga Pekaxiya faxa na kii nin, a ti a jəxəni.

26 Pekaxiya kewali dənxene, a naxanye birin liga, ne səbəxi Isirayila mangane taruxu kədine kui.

Peka, Isirayila Mangana

27 Yuda mangana Asari a mangayaan jee tonge suulun e nun firindeni, Remaliyaa diin Peka yi

findi mangan na Isirayila xun na Samari taani. A yi *jee* *məxəjne* ti mangayani.

²⁸ Naxan *naxu* Alatala *yee* ra yi, a yi na liga. A mi *xetə* Nebati a diin Yerobowan ma yulubine *fəxə* ra *mumə*, naxan Isirayila ti yulubin ma.

²⁹ Isirayila mangan Peka waxatini, Asiriya mangan Tigilati-Pilesere yi fa, a yi Iyon taan nun Abeli-Beti-Maka taan nun Yanowa taan nun Kedesi taan nun Xasori taan suxu *yəngəni*, e nun Galadi yamanan nun Galile yamanan nun Nafatali yamanan birin, a yi e muxune xali Asiriya yamanani konyiyani.

³⁰ Elaa diin Hoseya yi yanfan so Remaliyaa diin Peka ma, a yi a *yəngə*, a yi a faxa. Yusiyaa diin Yotami a mangayaan *jee* *məxəjnedeni*, Hoseya yi ti Peka *jəxəni*.

³¹ Peka *kewali* *dənxəne*, a naxanye birin liga, ne *səbəxi* Isirayila mangane taruxu *kədine* kui.

Yotami, Yuda Mangana Taruxune Firinden 27.1-7

³² Isirayila mangan Remaliyaa diin Pekaa mangayaan *jee* firinden, Yuda mangan Yusiyaa diin Yotami yi findi manga na.

³³ A findi mangan na a *jee* *məxəjnen* nun suulunden nan ma. A *jee* fu nun sennin ti mangayani Yerusalən yi. A nga yi xili Yerusa, Sadəki a dii *təməna*.

³⁴ Naxan fan Alatala *yee* ra yi, a yi na liga alo a fafe Yusiya.

³⁵ Koni, a mi taan kidene kala *mumə*, yamaan mən yi lu saraxane *bə* *mənne* yi, e wusulanna gan.

Yotami yi Alatala Batu Banxin So D $\varepsilon\mathfrak{e}\mathfrak{n}$ Faxaraxiin
ti.*

³⁶ Yotami kewali d $\mathfrak{o}\mathfrak{n}\mathfrak{x}\mathfrak{e}\mathfrak{n}$ e, a naxanye birin liga,
ne s $\mathfrak{e}\mathfrak{b}\mathfrak{e}\mathfrak{x}\mathfrak{i}$ Yuda mangane taruxu k $\mathfrak{e}\mathfrak{d}\mathfrak{i}\mathfrak{n}\mathfrak{e}$ kui.

³⁷ Na waxatini, Alatala yi Arami mangan Resin
nun Remaliyaa diin Peka rasiga f $\mathfrak{o}\mathfrak{l}\mathfrak{o}$ Yuda xili ma.

³⁸ Yotami yi faxa, e yi a maluxun a benbane f $\mathfrak{e}\mathfrak{m}\mathfrak{a}$
Dawudaa Taani. A diina Axasi yi ti a j $\mathfrak{e}\mathfrak{x}\mathfrak{e}\mathfrak{n}\mathfrak{i}$.

16

Axasi, Yuda Mangana *Taruxune Firinden 28.1-27*

¹ Remaliyaa diin Pekaa mangayaan j $\mathfrak{e}\mathfrak{e}$ fu nun
soloferedeni, Yuda mangan Yotami a diina Axasi
yi findi mangan na.

² Axasi findi mangan na a j $\mathfrak{e}\mathfrak{e}$ m $\mathfrak{o}\mathfrak{x}\mathfrak{e}\mathfrak{n}\mathfrak{e}\mathfrak{d}\mathfrak{e}\mathfrak{n}$ nan nan
ma. A yi j $\mathfrak{e}\mathfrak{e}$ fu nun sennin ti mangayani Yerusalen
yi. Naxan fan Alatala y $\mathfrak{e}\mathfrak{e}$ ra yi, a mi na liga, anu a
benba Dawuda tan a fajin nan liga.

³ A bira Isirayila mangane fe jaxine f $\mathfrak{o}\mathfrak{x}\mathfrak{o}$ ra,
a yi a y $\mathfrak{e}\mathfrak{t}\mathfrak{e}\mathfrak{n}\mathfrak{i}$ dii x $\mathfrak{e}\mathfrak{m}\mathfrak{e}\mathfrak{n}$ ba saraxa gan dixin na,
fata siyane fe x $\mathfrak{o}\mathfrak{s}\mathfrak{i}\mathfrak{x}\mathfrak{i}\mathfrak{n}\mathfrak{e}$ ra Alatala naxanye kedi
Isirayila kaane y $\mathfrak{e}\mathfrak{e}$ ra.

⁴ A yi saraxane ba, a wusulanna gan taan kidene
yi geyane xuntagi e nun wudi gbeene birin bun.

⁵ Nayi, Arami mangan Resin nun Isirayila man-
gan Peka, Remaliyaa diin yi te Yerusalen xili ma a
y $\mathfrak{e}\mathfrak{n}\mathfrak{g}\mathfrak{e}\mathfrak{d}\mathfrak{e}\mathfrak{n}\mathfrak{i}$. E yi Axasi y $\mathfrak{e}\mathfrak{n}\mathfrak{g}\mathfrak{e}$, koni e mi a no.

⁶ Na waxatin y $\mathfrak{e}\mathfrak{t}\mathfrak{e}\mathfrak{n}\mathfrak{i}$, Arami Mangan Resin yi
Elati taan naso Arami kaane senben bun, a yi Yuda

* **15:35:** So d $\varepsilon\mathfrak{e}\mathfrak{n}$ naxan geyaan na.

kaane kedi Elati yi. Edən kaane yi fa Elati yi, e mən dəxi dənaxan yi han to.

⁷ Axasi yi xərane rasiga a faladeni Asiriya Mangan Tigilati-Pilesere xa, a naxa, “I ya walikeen nan n na, e nun i ya diina. Fa, i fa n ba Arami mangan nun Isirayila mangan yii, naxanye n yəngəma.”

⁸ Xəmaan nun gbeti fixən naxanye yi Alatala Batu Banxini, Axasi yi ne tongo, e nun nafunla naxanye yi manga banxini, a yi sa e fi Asiriya mangan ma.

⁹ Asiriya mangan yi a xuiin suxu, a te Damasi taan xili ma, a a suxu yəngəni. A yi na muxune suxu, a yi e xali Kiri yi, a yi Resin faxa.

¹⁰ Manga Axasi yi siga Damasi taani Asiriya Manga Tigilati-Pilesere fəma. Saraxa ganden naxan yi Damasi taani, a to na to, a yi siga na ti kiin sawuran birin na saraxaraliin Yuriya xən.

¹¹ Manga Axasi fa saraxa ganden sawuran naxan na sa keli Damasi taani, saraxaraliin Yuriya yi na sifan yətəen ti. Saraxaraliin Yuriya yi a rafala benun Manga Axasi xa xətə.

¹² Mangan to fa sa keli Damasi taani, a yi saraxa ganden to, a yi a maso a ra.

¹³ A yi a saraxa gan dixin gan, a yi bogise saraxane ba, a yi a minse saraxan bəxən, a yi bəyə xunbeli saraxa subene wunle xuya saraxa ganden ma.

¹⁴ Saraxa gande sula dixin naxan yi tixi Alatala yətagi, a yi na ba a funfuni naxan yi tixi saraxa gande nənən nun Ala Batu Banxin tagi. A yi a ti saraxa gande nənən dəxən sogeteden kəmən fəxəni.

¹⁵ Manga Axasi yi yamarini ito fi saraxar-

aliin Yuriya ma, a naxa, “Saraxa gan daxine ba saraxa gande nənən fari xətənni, e nun saraxane ninbanna ra e nun mangana saraxa gan daxin nun a bogise saraxan nun yamanan muxune birin ma saraxa gan daxine nun e saraxane nun e minse saraxane. Saraxa gan daxin nun saraxa subene birin wunle xuya saraxa gande nənən ma. Saraxa gande sula daxin tan, n tan nan na rawalima.”

¹⁶ Manga Axasi yamarin naxanye birin fi, saraxaraliin Yuriya yi ne birin liga.

¹⁷ Manga Axasi yi ige maxali wontorone kala, a yi e falafalane ba e ma e nun e kundine. A yi ige ramarade digilinxı gbeen nagodo naxan yi dəxi sula tura sawurane fari. A yi a dəxə gəmen fari.

¹⁸ A yi Alatala Batu Banxin kuiin masara Asiriya mangana fe ra. Dənaxan yi rafalaxi mangan dəxəden na Alatala Batu Banxini Matabu Ləxəni, a yi na kala, e nun mangan yi soma dənaxan na.

¹⁹ Axasi kəwali dənxəne, a naxanye birin liga, ne səbəxi Yuda mangane taruxu kedine kui.

²⁰ Axasi yi faxa, e yi a maluxun a benbane fəma Dawudaa Taani. A diin Xesekiya yi ti a jəxəni.

17

Hoseya, Isirayila Manga dənxəna

¹ Yuda Manga Axasi a mangayaan jee fu nun firinden, Elaa diin Hoseya yi findi mangan na Isirayila xun na Samari taani, a jee solomanaanin ti mangayani.

² Naxan jaxu Alatala yee ra yi, a yi na liga, koni Isirayila mangan naxanye dangu a tan yee ra, a mi lu alo ne.

³ Asiriya mangan Salamanasari yi te a xili ma. Hoseya bata yi lu nɔɔn bun, a lu mudun fiyɛ jneε yo jneε,

⁴ koni Asiriya mangan yi yanfantenyaa to Hoseya yinaxan xərane rasiga Misiran mangan So ma, a a mi yi fa jneɛn mudun fima Asiriya mangan ma. Nayi, Asiriya mangan yi yələnxənna sa a ma, a balan kasoon na.

⁵ Na waxatini, Asiriya mangan yi yamanan birin yisiga, a te Samari taan xili ma, a dənaxan nabilin yəngəni jneε saxan.

⁶ Hoseya jneε solomanaanindeni, Asiriya mangan yi Samari taan suxu, a Isirayila kaane xali konyiyani Asiriya yamanani. A yi e radoxə Xala taani Xabori baan də Gosan yamanani e nun Mede taane yi.

Isirayila kala feen bunne

⁷ Na ligə nən amasətə Isirayila kaane bata yi Alatala yulubin tongo, e Ala, naxan e ramini Misiran yamanani, Misiran mangan bun, amasətə e bata yi ala gbətene batu.

⁸ E bata yi bira siyane namun feene fəxə ra Alatala naxanye kedi Isirayila kaane yee ra, e nun Isirayila mangane namun feen naxanye yitən.

⁹ Isirayila kaane bata yi fe jnaxine ligə Alatala ra luxunni. E yi taan kidene ti e taan yiren birin yi, keli kantan ti gbengben ma han sa dəxə taa makantanxin na.

¹⁰ E yi kide gəməne ti, e yi Asera kide gbindonne bitin geyane birin xuntagi e nun wudi gbeene birin bun.

¹¹ E wusulanna gan taan kidene birin yi alo siyane a ligama kii naxan yi Alatala naxanye kedi

Isirayila kaane yee ra. E yi fe naxine liga, e Alatala raxelo naxanye ra.

¹² E yi suxurene batu, hali Alatala to bata yi a fala e xa, a naxa, “E nama ito liga.”

¹³ Alatala yi Isirayila kaane nun Yuda kaane rakolon a nabine xon e nun muxun naxanye fe toone ti alo xiyena, a fala e xa, a naxa, “E xete e fe naxine foxo ra, e n ma yamarine nun n ma tonne suxu, e sariyan birin suxu n naxanye soxi e benbane yii, n yi a rasiga e ma nabine xon, n ma walikene.”

¹⁴ Koni e mi e tuli mati mum, e yi lu murutexi alo e benbane, naxanye mi la Alatala ra, e Ala.

¹⁵ E yi e me a tonne ra e nun a layirin naxan xidi e nun e benbane tagi, e nun a marakolonna naxan ti e ma. E bira e suxure fuune foxo ra, e tan yeteen yi lu fuu. E yi e rabilinna siyane raliga, Alatala e danna sa naxanye raligan ma.

¹⁶ E yi Alatalaa yamarine birin nabejin, e Ala. E yi tura dii sawura firin nafala wure raxulunxin na, e yi Asera kide gbindonna bitin, e yi e xinbi sin sarene bun, e suxuren Baali batu.

¹⁷ E yi e dii xemene nun e dii temene gan saraxane ra, e yi so yiimatoon nun koe ra feene yi. Naxan naxu Alatala yee ra yi, e lu na lig, e yi a raxelo.

¹⁸ Alatala yi xelo Isirayila xili ma, a yi e ba a yetagi. Yuda bonsenna nan keden pe lu.

¹⁹ Koni, hali na Yuda kaane mi Alatalaa yamarine suxu, e Ala. E yi bira Isirayilaa namun yitoxine foxo ra.

²⁰ Alatala yi Isirayila bonsonne birin nawoli ayi, a yi e rayagi, a yi e so kala tiine yii. Donxen na, a yi

e kedi a yetagi pon!

²¹ Amasōtō Isirayila kaane bata yi e masiga Dawudaa denbayaan na, e yi Nebati a diin Yerobowan findi mangan na, naxan e xun xanbi so Alatala yi, a Isirayila ti yulubi gbeen ligan ma.

²² Yerobowan yulubin naxanye liga Isirayila yi lu ne birin yi, e mi e xun xete mumē!

²³ Alatala yi Isirayila kedi a yetagi, alo a fala kii naxan yi fata a walikene ra, nabine. Isirayila kaane yi makuya e yamanan na konyiyani Asiriya yamanani, e dəanaxan yi han to.

Samariya kaane fe fələdena

²⁴ Asiriya mangan yi fa muxune ra sa keli Babilon nun Kuta nun Awa nun Xamata taan nun Sefarawayimi taani, a yi e radəxə Samari taane yi Isirayila kaane nəxəni. E yi Samari taane findi e gbeen na, e dəxə e yi.

²⁵ E to dəxə fələ na, e mi yi gaxuma Alatala yee ra, Alatala yi yatane rafa e xili ma, ne yi e muxuna ndee faxa.

²⁶ Muxune yi a fala Asiriya mangan xa, e naxa, “I faxi siyaan naxanye ra i fa e radəxə Samari taane yi, e mi yamanana ala batu kiin kolon. A bata yatane rafa e xili ma naxanye e faxama, amasōtō e mi yamanana ala batu kiin kolon.”

²⁷ Asiriya mangan yi yamarini ito fi, a naxa, “E fa saraxarali keden na muxu susxine yee, a xa fa dəxə Samari yamanani, a yi e xaran yamanana ala batu kiin ma.”

²⁸ Nayi, saraxaraliin naxanye susxu Samari taani, na keden yi siga Beteli yi, a sa e xaran Alatala batu kiin ma.

29 Koni, siya xəjən naxanye dəxə Samari yamanani, ne birin yi e gbee susurene rafala e dəxə taane yi, e yi e ti taan kidene yi Samariya kaane naxanye rafala.

30 Babilən kaane yi e gbee ala Sukəti-Benoti sawuran nafala. Kuta kaane yi e gbee ala Neragala sawuran nafala. Xamata kaane yi e gbee ala Asima sawuran nafala.

31 Awi kaane yi e gbee alane, Nibaxasa nun Tarataki sawurane rafala. Sefarawayimi kaane yi e diine gan saraxane ra e gbee alane xa, Adarameleki nun Anameleki.

32 E yi Alatala batuma, koni e mən yi susure ki muxune dəxə e muxune yε. Ne nan yi walima e xa kide banxine yi geyane fari.

33 E yi Alatala batuma, koni e mən yi e alane fan batuma, fata siyane namunne ra e kelixi dənaxanye yi.

34 Han to e mən e namun fonne ligama. E mi gaxuma Alatala yεε ra mumε, e mi a gelene nun a yamarine nun a sariyane nun a tənne suxu Alatala naxanye so Yaxuba yixətəne yii, a mən naxan xili sa a Isirayila.

35 Alatala mən bata yi layirin xidi e tagi, a yamarini ito fi, a naxa, “Ε nama ala gbətəne batu mumε, ε nama ε xinbi sin e bun, ε nama wali e xa mumε, ε nama saraxan ba e xa mumε.

36 Koni, ε Alatala batu, naxan ε ramini Misiran yamanani a sənbə gbeeni. Ε lan ε xa ε xinbi sin a tan nan bun, ε saraxane ba a xa.

37 Ε yi Ala gelene nun a tənne nun a sariyane nun a yamarine suxu, a naxanye səbəxi ε xa, ε yi e liga, ε nama ala gbətε yo batu.

38 N layirin naxan xidixi en tagi, ε nama jinan na xən, ε nama ala gbete yo batu.

39 Koni, ε Alatala batu, ε Ala. A tan nan ε bama ε yaxune birin yii.”

40 Koni, e mi e tuli mati a ra, e yi lu e namun fonne yi.

41 Hali na muxune to yi Alatala batuma, e mən yi e suxurene fan batuma. Han to, e diine nun e mamandenner mən na ligama alo e benbane.

18

Xesekiya, Yuda mangana

Taruxune Firinden 29.1-2

1 Elaa diin Hoseyaa mangayaan jee saxandeni Isirayila yi, Axasi a diin Xesekiya yi findi mangan na Yuda xun na.

2 Xesekiya findi mangan na a jee moxjən̄en nun suulunden nan ma, a yi jee moxjən̄en nun solo-manaanin ti mangayani Yerusalen yi. A nga yi xili Abiya, Sakari a dii temena.

3 Naxan fan Alatala yee ra yi, a yi na liga alo a benba Dawuda a liga kii naxan yi.

4 A yi kidene kala geyane fari, a kide gemene yibə, a Asera kide gbindonne rabira. Musa saji sawura sula dixin naxan nafala,* a na fan kala, bayo Isirayila kaane yi wusulanna gamma na nan yetagi na waxatini. Na saji sawuran yi xili nen Nehusatan.

5 Xesekiya yi a yigi sa Alatala yi, Isirayilaa Ala. Yuda mangan naxanye dangu a yee ra e nun naxanye bira a foxtə ra, a jəxən mi yi ne yε mumε!

* **18:4: Saji sawurana** fe mən sebəxi Yatene 21.8-9 kui.

⁶ A lu Alatala fɔxɔ̄ ra, a mi xεtε a fɔxɔ̄ ra mumε,
Alatala yamarin naxanye sεbε Musa ma a ne suxu.

⁷ Alatala lu nεn Xesekiya xɔ̄n, a nɔ̄on sɔ̄tɔ̄ a wanla
birin yi. A yi murutε Asiriya mangan xili ma, a mi
fa xuru a bun mumε.

⁸ A yi Filisitine nɔ̄ siga han Gasa dεxɔ̄n, a kantan
ti gbengbene nun taa makantinxine fan suxu.

⁹ Manga Xesekiya jee naanindeni, Isirayila
mangana Elaa diin Hoseya jee soloferedeni,
Asiriya mangan Salamanasari yi fa Samari taan
xili ma.

¹⁰ A yi Samari taan suxu jee saxanna yεngεn
xanbini, Xesekiya jee sennindeni, naxan findi
Isirayila mangan Hoseya jee solomanaaninden
na.

¹¹ Asiriya mangan yi Isirayila kaane xali Asiriya
yi konyiyani, a sa e radɔxɔ̄ Xala yamanan nun
Xabori baan fεma Gosan yamanani e nun Mede
kaane taane yi.

¹² Na birin liga nεn amasɔ̄tɔ̄ Isirayila kaane mi
Alatala xuiin name, e Ala, e naxan ma layirin kala,
bayo e mi a xuiin suxu. Alatalaa walikεen Musa
yamarin naxanye birin fi e ma, e mi ne liga.

Senakeribi yi Yuda yεngε

¹³ Xesekiya mangayaan jee fu nun naanindeni,
Asiriya mangan Senakeribi yi siga Yuda taa
makantinxine xili ma, a yi ne birin suxu.

¹⁴ Yuda mangan Xesekiya yi xεraan nasiga Lakisi
taani a faladeni Asiriya mangan xa, a naxa,
“N bata kalan ti. I masiga n na. I na naxan
fala n xa, n na ligε.” Asiriya mangan yi gbeti
fixεn kilo wuli solomanaanin e nun xεmaan kilo

kem^e solomanaanin sa Yuda Mangan Xesekiya fari yanginna ra.

¹⁵ Gbeti fix^en naxan birin yi Alatala Batu Banxini e nun nafulu ramaradene manga banxini, Xesekiya yi ne fi a ma.

¹⁶ Na waxatini, x^emaan naxanye yi saxi Alatala Batu Banxin d^ene nun d^e ti wudine ma, Yuda mangan Xesekiya yi ne tongo, a sa e so Asiriya mangan yii.

Senakeribi yi a k^onk^a e ma

Esayi 36.2-22 nun Taruxune Firinden 32.9-16

¹⁷ Asiriya mangan yi a kuntigine mangan nasiga Manga Xesekiya ma Yerusalen yi keli Lakisi taani, e nun a tande xunna nun a sofa kuntigina e nun gali gbeena. E yi fa Yerusalen yi, e sa ti ige ramarade faxaraxiin d^ex^on ma,[†] dugi xane x^ee ma kiraan na.

¹⁸ E yi mangan xili. Xiliki a diina Eliyakimi, manga banxin kuntigin yi siga e f^ema, e nun s^eb^eli tiin Sebena nun Asafi a dii x^emen Yowa, mangana yenla.

¹⁹ Sofa kuntigin yi a fala e xa, a naxa, “E a fala Xesekiya xa, e naxa, ‘Asiriya manga gbeena ito nan falaxi, a naxa: I yigi saxi nanse ma?

²⁰ I yengi a ma a feren nun senb^ena i yii, i yengen so, koni fala fuun nan na ra. Nayi, i ya lannayaan saxi nanse yi han i murut^e n xili ma?

²¹ I ya lannayaan saxi Misiran yamanan nin, a men kaane xa e mali. Na luxi n^en alo muxun na la xayen na a dunganna ra naxan girama, a yi a yiin xaba. Naxan na a digan a yi, na a max^el^ema n^en.

[†] **18:17:** Ige ramaraden naxan geayaan na.

Misiran mangan na kii nin muxune xa naxanye e taxuma a ra.

²² Waxatina nde ε a falama nən n xa, ε naxa, “Alatala, nxo Ala, nxu nxu taxuxi na nan na.” Anu, Xesekiya xa mi Ala batudene kala geyane fari ba? A tan nan a fala Yuda kaane nun Yerusalən kaane xa, a naxa, “Ε Ala batuma saraxa badeni ito nan yətagi naxan Yerusalən taani.”

²³ Iki, ε nun n kanna Asiriya mangan xa lan fena nde ma, n soon wuli firin soε ε yii, xa ε nəε soo ragine sətε.

²⁴ Ε mi n kanna kuntigi keden nəε, hali naxan xurun e birin xa. Ε lannayaan saxi Misiran yi soo ragine nun wontorone nan ma fe ra.

²⁵ A yetena, n faxi yireni ito kaladeni Alatala sagoon nan xanbi ba? Alatala yətəen nan a falaxi n xa, a n xa sa yamanani ito yəngε, n yi a raxəri.’ ”

²⁶ Nayi, Eliyakimi, Xiliki a dii xəmən nun Sebena nun Yowa yi a fala sofa kuntigin xa, e naxa, “Falan ti nxu xa Arami xuini, amasətə nxu a məma. En nama falan ti Heburu xuini yamaan yi a mə naxanye taan nabilinna yinna xuntagi.”

²⁷ Sofa kuntigin yi e yabi, a naxa, “N kanna n nafaxi ε tan nun ε kanna nan gbansan ma falani itoe tideni ba? Muxun naxanye dəxi yinna xuntagi, ne fan xa a mə nən bayo ne fan e gbiin donma nən, e yi e xənla min ε xən yəngəni.”

²⁸ Nayi, sofa kuntigin to a maso, a yi a xuini te Heburu xuini, a naxa, “Ε manga gbeen xuiin name, Asiriya mangana!

²⁹ Mangana ito nan falaxi, a naxa, ‘Ε nama tin Xesekiya xa ε mayenden, a mi nəε ε rakise n ma mumε!

30 Xesekiya nama a liga ε yi ε lannayaan sa Alatala yi, a yi a fala a Alatala ε ratangama nεn, a taani ito mi sama Asiriya mangan sagoni.

31 Ε nama ε tuli mati Xesekiya xuiin na mumε, amasotø Asiriya mangana ito nan falaxi, a naxa: ε bøŋε xunbenla fen n na, ε xεtε n ma, birin a yii seene nun a bogiseene donŋε, birin yi a ige ramaraden igen min,

32 han n yi fa, n yi ε xali yamana gbetε yi alo ε gbeena, murutun nun manpa bili nakøne yamanan naxan yi, bogiseen nun burun yamanan naxan yi, turen nun kumin yamanan naxan yi. Benun ε xa faxa be, ε sa siimayaan nan sotøma menni. Nayi, ε nama Xesekiya xuiin name mumε, amasotø Xesekiya ε mayendenma nεn a na a fala a Alatala ε xunbama nεn.

33 Siya gbetεne alane Asiriya mangani kala nεn e yamanan suxu feen ma ba?

34 Xamata taan nun Arapada taana, ne alane minεn? Sefarawayimi nun Hena nun Iwa, ne alane minεn? E Samari taan xunba nεn n yii ba?

35 Yamanane alane yε, nde a yamanan xunba n yii? Alatala xa Yerusalen xunba n yii di?" "

36 Yamaan yi dundu, e mi fala yo ti, amasotø mangan bata yi yamarini ito fi, a naxa, "Ε nama a yabi."

37 Eliyakimi, Xiliki a dii xεmena, mangana banxi kuntigin nun Sebena, sebeli tiina, e nun Yowa, Asafi a dii xεmena, mangana yenla, ne yi fa Xesekiya fεma, e yi e dugine yibø e ma køntøfinli, e sofa kuntigina falane yεba a xa.

19

*Xesekiya yi Nabi Esayi maxədin
Esayi 37.1-9*

¹ Manga Xesekiya to na mɛ, a yi a dugine yibɔ a ma, a kasa bənbəli dugin nagodo a ma sununi, a siga Alatala Batu Banxini.

² A yi Eliyakimi rasiga, mangana banxi kuntigina e nun Sebena, səbəli tiina e nun saraxarali fonne, kasa bənbəli dugin nagodoxi e ma sununi, siga Nabi Esayi konni, Aməsi a dii xəməna.

³ E yi a fala nabiin xa, e naxa, “Xesekiya naxa iki: Kəntəfinla nun tərən nun yagi ləxən nan to nxu xa, alo a falan kii naxan yi, diin bari waxatin bata a li, koni fanga mi a nga ra a yi a bari.

⁴ Alatala, i ya Ala bata Asiriya sofa kuntigina falane birin name, naxan kari a rafaxi habadan Alatala konbideni. Xa Ala tin, Alatala, i ya Ala a naxankatama nən a falane fe ra a naxanye tixi. Nayi, i tan Esayi xa Ala maxandi a yamaan muxu dənxəne fe ra naxanye luxi e nii ra.”

⁵ Manga Xesekiyaa xərane to siga Esayi fəma,

⁶ Esayi yi a fala e xa, a naxa, “Ə ito nan falama ə kanna xa, ə naxa, ‘Alatala ito nan falaxi, a naxa: I falan naxanye məxi i nama gaxu ne fe ra, Asiriya mangana walikəne n nayelefu falan naxanye tixi.

⁷ N xaxinla nde rasoma a yi nən, a na xibarun mɛ waxatin naxan yi, a xətəma nən a yamanani. N yi sa a faxa silanfanna ra mənni.’ ”

*Asiriya mangan mən yi a kənkə Yerusalən ma
Esayi 37.8-13, Taruxune Firinden 32.16-19*

⁸ Asiriya sofa kuntigin yi a mε a a kanna bata yi keli Lakisi taani siga Libina yengedeni, a fa a li mənna nin.

⁹ Nayi, Asiriya mangan yi a mε a Misiran mangan Tirihaka, Kusi kaan fama a yengedeni. A to na xibarun mε, a yi xerane rasiga Xesekiya ma, a naxa,

¹⁰ “Ε sa ito fala Yuda mangan Xesekiya xa, ε naxa, ‘I laxi i ya Ala ra naxi ra, i yengi a ma a a nœ nən n tan Asiriya mangani kale Yerusalen yengedeni. I nama tin Ala yi i mayenden.

¹¹ I bata a mε Asiriya mangane feen naxanye ligaxi yamanan bonne ra, e e raxərixi kii naxan yi. I yengi a ma a i xunbə nən na ma ba?

¹² N benbane siyaan naxanye alane raxəri, ne e xunba nən ba, Gosan nun Xarani nun Resefi yamanane, e nun Eden kaan naxanye Telasara taani?

¹³ Manga Xamata nun Manga Arapada nun Se-farawayimi taa mangana hanma Hena, hanma Iwa, ne mangane minən yi?” ”

*Xesekiya yi Ala maxandi
Esayi 37.14-20*

¹⁴ Xesekiya yi kedi səbəxin nasuxu xerane ra, a yi a xaran. Na xanbi ra, a te Alatala Batu Banxini, a sa kedin sa Alatala yetagi.

¹⁵ Xesekiya yi Alatala maxandi, a naxa, “Alatala, Isirayilaa Ala, naxan dəxi maleka sawurane tagi! I tan Ala keden peen nan bəxə xənna mangayane birin xun na, i tan nan bəxən nun kuyen daxi.

¹⁶ Alatala, i tuli mati n na, i n xuiin name. Alatala, i yee ne rabi, i n mato. I Sənakəribi a falane

ramε, a sofa kuntigin naxan nafaxi habadan Ala konbideni.

¹⁷ Alatala, jøndin na a ra! Asiriya Mangan bata siyane raxɔri, a yi e bɔxøne kala.

¹⁸ E bata e alane woli tεenī, bayo Ala mi yi e ra nun mumε! Muxune yii funfune nan yi e ra, wudine nun gεmε masolixine nan tun yi e ra.

¹⁹ Iki, Alatala, nxø Ala! Nxu xunba Sεnakεribi yii, alogo bɔxø xønna yamanane birin xa a kolon a i tan keden peen nan Ala ra, Alatala!"

²⁰ Nayi, Esayi, Amøsi a dii xεmen yi xεraan nasiga a faladeni Xesekiya xa, a naxa, "Isirayilaa Ala, Alatala ito nan falaxi, a naxa: N bata i ya maχandi xuiin me i naxan tixi n ma Sεnakεribi a fe yi, Asiriya mangana.

²¹ Alatala falani ito nan tixi Sεnakεribi xili ma, a naxa,

'Syon taa fajin bata i rajaxu,
a i magelema.

Yerusalen kaane e xunna fitifitima i xanbi ra.

²² I nde konbixi i a rayelefu?

I xuini texi nde xili ma?

I bata i yεene rate kore Isirayilaa Ala sarijanxin
xili ma!

²³ Fata i ya xεrane ra,

i bata n tan Marigin konbi.

I yi a fala, i naxa,

"N ma wontoro wuyaxine xøn,

n bata te geyane xuntagi,

Liban yamanan danne ra.

N na a suman wudi kuyene sεgεma nεn,

e nun a føfø fajni fajnine.

N sa a xuntagin najanna li

e nun a føtøn fajina.

24 N bata xɔjinne ge yamana gbetene yi,
n yi e ige min.

N Misiran baa igene birin xɔrima nɛn
n na siga a xili ma waxatin naxan yi.”

25 Koni, i tan Sɛnakɛribi,
i mi a kolon
a n feni itoe yɛlanxi nɛn
to mi na ra?

N yi e yitɔn xabu waxati danguxine.

Iki, n bata yamarin fi,
a rakamali,
i xa taa makantanxine lu kalaxi
alo gɛmɛ malanxine.

26 E muxune sɛnbɛ mi na,
e gaxuxi, e yagixi.

E bata lu alo xɛɛ ma sɛxɛne
alo se sonle,
alo sɛxɛn fanyen ma
naxan xarama benun a xa gbo.

27 Koni, n na a kolon,
i na dɔxɔ,
i na mini, i na so,
i na xɔlɔ n xili ma.

28 I bata xɔlɔ n xili ma,
n yi i konbi ti xuiin mɛ.

Nanara, n nan n ma wuren birama nɛn i jɔɛni
n yi n ma karafen bira i dɛ kidine yi.

I faxi kiraan naxan xɔn,
n yi i raxɛtɛ na xɔn.’ ”

*Taxamasenna yi so Xesekiya yii
Esayi 37.30-32*

29 “Ala yi a fala Xesekiya xa, a naxa, ‘Ito xa findi
taxamasenna ra i xa:
Bogiseen naxanye solixi e yɛtɛ ma,

Mangane Firinden Sora 19:30 lxx Mangane Firinden Sora 19:35

ε bata ne don jeeni ito ra,
na nan mon ligama jee famatoni,
konjee saxandeni,
ε seen sima nen,
ε yi a xaba,
ε yi manpa binle si,*
ε yi e bogine don.

³⁰ Yuda bonsonna muxu donxen naxanye na lu,
ne mon e salenne raminima nen
alo wudina, e bogi.

³¹ A donxene minima nen Yerusalen yi,
a donxene luma nen e nii ra Siyon geyane yi.
Alatala na nan ligama a xanuntenyani.’ ”

Senakeribi rajanna

Esayi 37.33-38 nun Taruxune Firinden 32.21-22

³² “Nanara, Alatala ito nan falaxi Asiriya Mangan ma iki, a naxa,
‘A mi soe taani ito yi mume!
A mi xalimakuli wole be yi.
A mi makantan wure lefa tima a xa.
A mi gbingbinna ratema a xili ma.’

³³ Alatalaa falan ni ito ra.
‘A faxi kiraan naxan xon
a xetema nen na xon.
A mi soe taani ito yi mume.

³⁴ N taani ito makantanma nen,
n yi a rakisi n tan ma fe ra
e nun Dawuda a fe ra, n ma walikena.’ ”

³⁵ Na koeen na, Alatalaa malekan yi mini, a
muxu wuli keme tonge solomasexe wuli suulun

* **19:29:** Wudi binla nde na yi, men kaane naxanye sima, e yi
naxanye bogi yitonma alo manpana e gbee kiini.

faxa Asiriya kaane ganli. Yamaan to keli xətənni, e yi e binbine to.

³⁶ Nayi, Asiriya mangan Sənakeribi yi a ganla rakeli, a xətə Niniwa taani.

³⁷ Ləxəna nde, Sənakeribi yi xinbi sinxi a ala Nisiroki batu banxini a batudeni, a dii xəməne Adarameleki nun Sareseri yi a faxa silanfanna ra, e yi e gi siga Ararati yamanani. A dii Esaraxadon yi dəxə a nəxəni.

20

Xesekiya a furena fe Esayi 38.1-8

¹ Na waxatini, saya furen yi Xesekiya suxu. Nabi Esayi, Aməsi a diin yi fa a fəma, a yi a fala a xa, a naxa, “Alatala ito nan falaxi, a naxa, ‘I ya feene yitən, amasətə i faxamatən ni i ra, i mi fa siimaya sətəma.’”

² Xesekiya yi a yee rafindi banxi kanken ma, a maxandini ito ti Alatala ma, a naxa,

³ “Alatala, n ma fe xa rabira i ma fa fala, n sigan ti nən i yetagi lannayaan nun bəjə fəjəyani, naxan fan i yee ra yi, n yi na ligal!” Xesekiya yi wuga han!

⁴ Benun Esayi xa keli tandem ma, Alatala yi falan ti a xa iki, a naxa,

⁵ “Xətə, i yi a fala n ma yamaan mangan Xesekiya xa, i naxa, ‘I fafe Dawudaa Ala, Alatala ito nan falaxi, a naxa: N bata i ya maxandi xuiin mə, n bata i yeegeñ to. N na i rakəndəyama nən, benun xi saxan, i siga Alatala Batu Banxini.

⁶ N mən jee fu nun suulun sama nən i ya siimayaan fari. N na i tan nun taani ito xunbama

nēn Asiriya mangan yii, n taani ito kantanma nēn, n ma fe ra, e nun Dawudaa fe ra, n ma walikēna.’”

⁷ Na xanbi ra, Esayi yi a fala, a naxa, “E xədə bogi yidinxina nde tongo.” E yi na tongo, e a sa a furen də, Xesekiya yi kendəya.

⁸ Xesekiya bata yi a fala Esayi xa, a naxa, “N na a kolonma taxamasenna mundun xən fa fala benun xi saxan a Alatala n nakendeyama nēn, n siga Alatala Batu Banxini?”

⁹ Esayi yi a yabi, a naxa, “Alatala naxa, i a kolonma taxamasenna naxan xən a Alatalaa falan kamalima nēn: I waxi nēn ba, nininna xa a maso hanma a masiga sanna yε fu teden ma?”

¹⁰ Xesekiya yi a yabi, a naxa, “Na ligε nēn nininna yi siga yεen na sanna yε fu, koni n wama nēn a xa xətə xanbin na sanna yε fu.”

¹¹ Nayi, Nabi Esayi yi Alatala maxandi, naxan nininna raxetə xanbin na sanna yε fu Axasi a banxin teden ma, nininna bata yelin dangue denaxan na.

Babilən xərane fe Esayi 39.1-8

¹² Na waxatini, Babilən Manga Baladan ma dii xəmən Merodaki-Baladan yi bataxin nun finma seen nasiga Xesekiya ma, amasətə a bata yi Xesekiya fura feen mə.

¹³ Xesekiya yi xərane rasənə, a yi a banxin kui seene birin yita ne ra: gbeti fixən nun xəmana, wudi bogi ture fajine nun latikənənna nun a yəngə so seene ramaradena, e nun naxan birin yi a nafulu ramaradeni. Sese mi lu Xesekiyaa banxini a mi naxan yita e ra e nun a bəxən birin.

14 Nabi Esayi mən yi fa Manga Xesekiya fəma, a yi a fala a xa, a naxa, “Muxuni itoe nanse falaxi i xa? E kelixi minen?” Xesekiya yi a yabi, a naxa, “E kelixi yamana makuyen nin, Babilon.”

15 Esayi mən yi a maxədin, a naxa, “E i ya banxin to nən?” Xesekiya yi a yabi, a naxa, “Seen naxanye birin n ma banxin kui, e ne birin to nən. Sese mi n ma nafulu ramaradeni, n mi naxan yitaxi e ra.”

16 Nayi, Esayi yi a fala Xesekiya xa, a naxa, “Alatalaa falan name!

17 Waxati fama, seen naxanye birin i ya banxini e nun i benbane naxanye fen han to, e ne birin xalima nən Babilon yi, sese mi luma. Alatalaa falan nan na ra.

18 E i ya dii xəməna ndee tongoma nən, i yətəen naxanye sətəma, alogo e xa findi Babilon mangana banxin xəmə tegenne ra.”

19 Xesekiya yi Esayi yabi, a naxa, “I Alatalaa falan naxan tixi, a fan.” A mirixi a ma, a naxa, “En luma nən bəjəe xunbenla nun marakantanni n ma siimayani.”

Taruxune Firinden 32.32-33

20 Xesekiya kewali dənxene səbəxi Yuda mangane taruxu kədine kui. A wəkiləna fe falama e nun a ige ramaraden naxan ge e nun a ige kiraan naxan ge siga igen na Yerusalən yi.

21 Xesekiya yi faxa. A dii xəmən Manase yi ti a nəxəni mangayani.

¹ Manase findi mangan na a *ŋeε* fu nun firinden nan ma, a *ŋeε* tonge suulun e nun suulun ti mangayani Yerusalen yi. A nga yi xili Xefisiba.

² Naxan *ŋaxu* Alatala *yεε* ra yi, a yi na liga. A yi fe xɔsixine liga alo siyane Alatala naxanye kedi Isirayila kaane *yεε* ra.

³ A mɔn yi kidene ti geyane fari a fafe Xesekiya dənaxanye kala, a yi saraxa ganden nafala Baali xa, a yi Asera kide gbindonna bitin, alo Isirayila manga Axabi a liga kii naxan yi, a yi a xinbi sin sarene bun, a yi e batu.

⁴ A yi suxure kidene ti Alatala Batu Banxini, Alatala a fala dənaxan ma, a naxa, “N xinla luma Yerusalen nin.”

⁵ A yi sarene kiden ti Alatala Batu Banxini sansan firinne birin kui.

⁶ A yi a dii xemən gan saraxan na, a yi kɔεrayaan liga, a yi so yiimatoni, a muxune dɔxɔ naxanye yi *ŋinanne* maxɔdinma naxanye yi falan tima barinne ra. Naxan *ŋaxu* Alatala *yεtagi*, a lu na ligε tun, a yi Ala raxɔlɔ.

⁷ A yi Asera kide gbindonna rafala, a na bitin Alatala Batu Banxini, Alatala a fala dənaxan ma Dawuda nun a diin Sulemani xa, a naxa, “N bata banxini ito sugandi e nun Yerusalen Isirayila bɔnsɔnne yirene birin yε, n waxi n xinla lu feni dənaxan yi habadan.

⁸ N mi Isirayila kaane masigε yamanan na, n naxan soxi e benbane yii, koni fɔ e xa n ma yamarine birin suxu e nun n ma sariyan birin n ma walikεen Musa naxan sεbεxi.”

⁹ Koni, yamaan mi e suxu mumε, Manase yi findi sabun na e lɔ ayi, Isirayila kaane yi fe *ŋaxin* liga

dangu siyane ra Alatala naxanye kedi e yee ra.

¹⁰ Nayi, Alatala yi falan ti a nabine xon, a naxa,

¹¹ “Yuda mangan Manase bata fe xəsixini itoe liga. A bata fe jaxin liga dangu Amorine ra waxati danguxine yi, a mən bata Yuda kaane ti yulubin ma a suxurene xon.

¹² Nanara, Alatala, Isirayilaa Ala ito nan falaxi, ‘N tərən nafama nən Yerusalən kaane nun Yuda kaane ma naxan yo na a mə, a tuli madəxəma ayi nən.

¹³ N Yerusalən kalama nən alo n Samari təaan nun Axabi a denbayaan kala kii naxan yi, n Yerusalən muxune raxərima nən alo ləxən bama goronna ma kii naxan yi a na yifitan, a maxətə.

¹⁴ N nan n ma yama dənxən nabəjənimma nən e yaxune yii, e yi e yii seene birin tongo,

¹⁵ bayo naxan jaxu n yətagi, e bata na liga, e yi n naxələ keli e benbane ramini ləxən ma Misiran yamanani han to.”

¹⁶ Manase yi səntare wuyaxi faxa, han Yerusalən yi rafe binbine ra sa yulubin fari a Yuda kaane ti naxan ma naxan yi jaxu Alatala yee ra yi.

¹⁷ Manase kəwali dənxəne, a naxanye birin liga, a yulubin naxan liga, ne səbəxi Yuda mangane taruxune kədine kui.

¹⁸ Manase yi faxa, e yi a maluxun nakəni naxan a banxin dəxən, Yusaa nakəni. A dii xəməna Amən yi ti a jəxəni mangayani.

Amən, Yuda Mangana

Taruxune Firinden 33.21-25

¹⁹ Amən findi mangan na a jee məxəjən nun firinden nan ma, a jee firin ti mangayani Yerusalən yi. A nga yi xili nən Mesulemeti, Xarusi a dii təməna, naxan keli Yotoba taani.

²⁰ Naxan naxu Alatala yee ra yi, a na liga nen, alo a fafe Manase a liga kii naxan yi.

²¹ A yi sigan ti a naxin na alo a fafe, a yi suxurene batu a fafe naxanye batu, a yi a xinbi sin e bun ma.

²² A yi Alatala rabejin, a benbane Ala, a mi sigan ti Alatalaa kiraan xon.

²³ Manga Amoen ma walikene yi yanfan so a ma, e yi sa a faxa a banxini.

²⁴ Koni, naxanye yanfan so Manga Amoen ma yamanan muxune yi ne faxa, yamanan muxune yi a dii xemen Yosiya ti a jexoni.

²⁵ Amoen kewali dornxene, a naxanye birin liga, ne sebexi Yuda mangane taruxu kedine kui.

²⁶ E yi a maluxun a gaburun na, Yusaa nakoni. A dii xemen Yosiya yi ti a jexoni mangayani.

22

Yosiya, Yuda Mangana Taruxune Firinden 34.1-2

¹ Yosiya findi mangan na a nee solomasexeden nan ma, a nee tongue saxan e nun keden ti mangayani Yerusalen yi. A nga yi xili Yedida, Adayaadii temena, Bësikati kaana.

² Naxan fan Alatala yee ra yi, a Ala, a yi na liga, a sigan ti tinxinni alo a benba Dawuda, a mi kiraan fata siga yiifanni hanma komenni.

Sariya kedina fe Taruxune Firinden 34.8-28

³ A mangayaan nee fu nun solomasexedeni, Manga Yosiya yi sebeli tiin Safan nasiga Alatala Batu Banxini, Asaliyaa dii xemena, Mesulan mandenna. A yi a fala a xa, a naxa,

⁴ “Siga Xiliki f_εma, saraxarali kuntigina, a xa sa gbetin malan naxan soxi Alatala Batu Banxini e nun d_ε kantanne naxan nasuxi yamaan yii.

⁵ Muxun naxanye Alatala Batu Banxin wanli kuntigine ra, a xa so ne yii. Ne yi a so Alatala Batu Banxini t_{ən} muxune yii:

⁶ yii ra walik_εne nun kamuderene nun g_εm_ε masonle, alogo e xa wudin nun g_εm_ε masolixine sara, e banxini t_{ənje} naxanye ra.

⁷ Koni, gbetin naxan soma e yi, muxu yo nama e max_ədin na rawali kii ma, bayo e walima tinixinna nin.”

⁸ Nayi, Xiliki, saraxarali kuntigin yi a fala s_εb_εli tiin Safan xa, a naxa, “N bata sariya k_εdin to Alatala Batu Banxini.” Xiliki yi na k_εdin so Safan yii, Safan yi a xaran.

⁹ Na xanbi ra, s_εb_εli tiin Safan yi sa a fala mangan xa, a naxa, “Gbetin naxan yi Alatala Batu Banxini, i ya walik_εne bata na so walike kuntigine yii alogo e xa Alatala Batu Banxini t_{ən}.”

¹⁰ S_εb_εli tiin Safan yi a fala mangan xa, a naxa, “Saraxaraliin Xiliki k_εdina nde soxi n_εn n yii.” Safan yi a xaran mangan yetagi.

E yi nabi naxanla max_ədin

¹¹ Naxan yi s_εb_εxi sariya k_εdin kui, mangan to na m_ε, a yi a dugine yib_ə a ma.

¹² Mangan yi yamarini itoe so saraxaraliin Xiliki yii e nun Safan a diina Axikan e nun Mikahu a diina Akibori nun s_εb_εli tiin Safan nun Asaya, mangana walik_εna, a naxa,

¹³ “E sa Alatala max_ədin nxu nun Yuda yamaan birin xa k_εdina fe ra naxan toxi. Alatala bata

xələ gbeen ti en xili ma, amasətə yamarin naxanye sebəxi kədini ito kui, en benbane mi ne suxi e yi e ligə."

¹⁴ Saraxarali Xiliki nun Axikan nun Akibori nun Safan nun Asaya yi siga nabi ɲaxanla Xuluda fəma. A yi dəxi Yerusalən Taa Nənən nin. Dugi ramaran nan yi a xəmən Salun na, Tikiwaa dii xəməna, Xaraxasa mamandenna.

¹⁵ Xuluda yi a fala e xa, a naxa, "Alatala, Isirayi-laala Ala ito nan falaxi, a naxa: Ə sa a fala ə xə muxun xa naxan ə rafaxi n fəma,

¹⁶ Ə naxa, 'Alatala ito nan falaxi, a naxa: N tərən nafama nən yireni ito fari e nun a muxune, fata kədin xuine birin na Yuda mangan naxan xaranxi.

¹⁷ Bayo e bata n nabejin, e wusulanna gan ala gbətəne xa, e yi n naxələ e suturene ra e naxanye rafalaxi, na ma, n ma xələn bata gbo ayi yireni ito xili ma, a mi ɲanjə mume!

¹⁸ Koni, ə sa a fala Yuda mangan xa, naxan ə rafaxi Alatala maxədindeni, ə naxa, 'Alatala, Isirayilaa Ala ito nan falaxi falane fe yi i naxanye məxi, a naxa:

¹⁹ I to falani itoe məxi n naxanye tixi yireni ito nun a muxune xili ma, naxanye findi ɲaxankatan nun dangan na, i yi sunu, i yi i magodo Alatala yətagi. Bayo i bata i ya dugine yibə i ma, i yi wuga n yətagi, n fan bata a mə. Alatalaa falan ni i ra.

²⁰ Nanara, n na i luma nən i faxa bəjəe xunbenli, i maluxun bəjəe xunbenli i ya gaburun na, n ɲaxankatan naxan nagodon yireni ito fari, i mi ne toma.' " E dəntegəni ito sa mangan xa.

*Yosiya yi lanna fen Ala ra
Taruxune Firinden 34.29-32*

¹ Manga Yosiya yi Yuda fonne nun Yerusalen fonne birin malan a fëma.

² A yi siga Alatala Batu Banxini, e nun Yuda xemene nun Yerusalen kaane birin nun saraxaraline nun nabine. Yamaan birin yi siga keli muxudine ma han muxu gbeene. A layiri këdin naxan to Alatala Batu Banxini, a na fala xuine birin xaran e yëtagi.

³ Mangan yi tixi sënbëtenna xɔn Ala Batu Banxin so dëen na, a lanna fen Alatala ra, a dë xuiin tongo a xa bira Alatala fɔxɔ ra, a yi a yamarine nun a sariyane nun a tønne suxu a bɔjnen nun a niin birin na. A na layirin fala xui sëbëxine rakamali na kii nin. Yamaan birin yi so layirini.

*Dinan matinxin fena Yuda yi
Taruxune Firinden 34.3-5*

⁴ Mangan yi saraxarali kuntigin Xiliki yamari, e nun saraxaraliin bonne nun saraxaraliin naxanye yi dëen kantanma, a e xa seene birin namini Alatala Batu Banxini naxanye rafalaxi Baali nun Asera nun sarene birin batu seene ra. Yosiya yi sa e gan Yerusalen fari ma xeeene ma Kedirɔn lanbanni, a siga e xuben na Beteli yi.

⁵ Yosiya yi kiden ki muxune kedi, Yuda mangan yi naxanye dɔxi alogo e xa wusulanna gan kidene yi geyane fari Yuda taane nun Yerusalen rabilinni. Kidén ki muxuni itoe yi wusulanna gan Baali nun sogen nun kiken xa e nun sare kurune nun sarene birin xa.

⁶ Yosiya yi Asera kide gbindonna ramini Alatala Batu Banxini, a yi a xali Yerusalen fari ma Kedirɔn

lanbanni, a sa a gan mənni, a yi a findi xuben na, a sa a xuben woli yamanan muxune gaburune fari.

⁷ A mən yi kiden ki xəmə yalundene banxine kala Alatala Batu Banxini, naxanle yi domane dəgema denaxan yi Asera batu seen na.

⁸ Yosiya yi Yuda taane saraxaraline birin maxili, a yi taan kidene raxəsi, saraxaraline yi wusulanna ganma denaxanye yi, keli Geba ma han Beriseba, a yi taan kidene kala taan so dəeñe ra, a gbeng-benna, denaxan yi taan kuntigin Yosuwe a dəen na taan so dəen kəmənna ma.

⁹ Taan kiden ki muxune mi yi sigama Alatala Batu Banxini Yerusalən yi, koni e yi buru tetaren donma alo saraxaraline.

¹⁰ Mangan yi Tofeti raxəsi Ben-Hinən lanbanni, alogo muxu yo nama fa a dii xəmən hanma a dii temən gan Mələkə suxuren binya feen na.

¹¹ Yuda mangan soon naxanye findi sogen batu seene ra, Yosiya yi ne ba Alatala Batu Banxini so dəen dəxən. E yi sansanna nde nan kui kuntigin Natan-Meleki a banxin dəxən. Na xanbi ra, Yosiya yi wontorone gan e yi sogen batun naxanye ra.

¹² Yuda mangane bata yi kiden ti Axasi a kore banxin xuntagi. Yosiya yi ne birin kala e nun Manase kiden naxanye ti Alatala Batu Banxini sansan firinne kui. A yi ne ba mənni, a yi e kala, a yi e dungi dungine woli Kedirən lanbanni.

¹³ Isirayila mangan Sulemani taan kiden naxanye ti Yerusalən sogeteden binni Maraxəri Geyaan yiifanna ma, mangan yi ne raxəri. Sulemani yi ne tixi Asitarate nan xa Sidən kaane ala e nun Kemosi, Moyaba kaane ala e nun Mələkə, Amonine ala.

14 Yosiya yi Asera kide gbindonne nun kide g̊emene kala, e yi d̊enaxan yi a m̊enna rafe muxu x̊onne ra.

Dinan matinxin fena Isirayila yi

15 Saraxa ganden nun taan kiden naxan yi Beteli yi, a yi ne fan nabira. Nebati a dii x̊emēn Yerobowan naxan Isirayila kaane ti yulubin ma, na nan na kiden nafala. Yosiya yi kiden gan han a findi xuben na. A m̊on yi Asera kide gbindonna fan gan.

16 Nayi, Yosiya yi a yee rakojin, a yi gaburune to geayaan ma m̊enni, a yi walikene rasiga muxu x̊onne tongodeni gaburune ra, a sa e gan saraxa ganden fari alogo a xa m̊en nax̊esi, fata Alatalaa falane ra sayiban naxanye fala lan feni itoe ma.*

17 Manga Yosiya yi a fala, a naxa, “N g̊emē gbeen mundun toma ito ra?” Taan muxune yi a yabi, e naxa, “Sayiban gaburun na a ra, naxan keli Yuda yi, naxan falane ti Beteli saraxa ganden xili ma, i feen naxanye ligaxi iki.”

18 A yi a fala e xa, a naxa, “E a lu m̊enni, muxu yo nama a yiin din na sayiban x̊onne ra!” Nayi, e yi a x̊onne ramara m̊enni e nun nabi bonna x̊onne naxan keli Samari taani.

Taruxune Firinden 34.6-7

19 Yosiya m̊on yi taan kide banxine birin kala naxanye yi Samari taane yi, Isirayila mangane naxanye ti, e yi Ala rax̊lo. Yosiya yi a liga alo a liga Beteli yi kii naxan yi.

* **23:16:** Na **sayibana** fe m̊on sebexi Mangane Singen 13.2 kui.

20 Yosiya yi taan kiden ki muxune birin koe raxaba e saraxa gandene fari, a yi muxu xonne gan ne fari. Na xanbi ra, a yi xete Yerusalen yi.

*Halagi Tiin Dangu Loxon Sanla
Taruxune Firinden 35.1,18-19*

21 Mangan yi yamarini ito fi yamaan birin ma, a naxa, “ε Halagi Tiin Dangu Loxon Sanla[†] raba Alatala binya feen na, ε Ala, alo a sebexi layiri kedin kui kii naxan yi.”

22 Halagi Tiin Dangu Loxon Sanli ito sifan munma yi liga singen, keli kitisane waxatin ma Isirayila yi e nun Isirayila mangane nun Yuda mangane loxone birin yi.

23 Manga Yosiya nee fu nun solomasex nan yi a ra a Halagi Tiin Dangu Loxon Sanli ito rabc Yerusalen yi Alatala xa.

*Yosiyaa mangayaan napanna fe
Taruxune Firinden 35.20-36.1*

24 Naxanye yi jinanne maxodinma e nun naxanye yi falan tima barinne ra, Yosiya yi ne birin faxa. A yi ke suxure nun suxure sawurane kala, e nun fe xosixin naxanye birin yi Yerusalen nun Yuda yamanani. A na liga nen alogo a xa sariyan nakamali naxanye kedin kui saraxaraliin Xiliki naxan to Alatala Batu Banxini.

25 Yosiya nekhen munma yi lu na singen mangane ye, a bira nen Alatala foxo ra a bojen birin na, a

[†] **23:21: Halagi Tiin Dangu Loxon Sanla:** Musaa waxatini, Ala fitina feen nafa nen Firawona yamaan ma, malekan yi fa e dii singene birin faxa koe kedenna ra. Koni, Isirayila kaane yi saraxa wunla xuya e banxine de wudine ma, saya malekan yi dangu e xun ma. Na feen sanla ni ito ra. A mato Xoroyaan 12.1-13 kui.

niin birin yi, e nun a senben birin yi, fata Musaa sariyan birin na. A tan dangu xanbini, a maligan mi lu na mumε!

²⁶ Koni, Alatala mi xεtε a xələ gbeen fəxə ra Yuda xili ma Manase a fe ra naxan a Alatala raxələ.

²⁷ Alatala yi a fala, a naxa, “N Yuda bama nən n yetagi alo n na Isirayila ba n yetagi kii naxan yi. N Yerusalən wolima ayi nən n taan naxan sugandi, e nun banxina n na a fala banxin naxan ma, n naxa, ‘N xinla luma be nin.’ ”

²⁸ Yosiya kewali dənxəne, a naxanye birin liga, ne sebəxi Yuda mangane taruxu kədine kui.

²⁹ A waxatini, Neko, Misiran mangan yi siga Asiriya Mangan xili ma Efirati baan binni. Manga Yosiya yi siga a ralandeni. Misiran mangan Neko to a to tun, a yi a faxa Megido taani.

³⁰ Yosiya walikəne yi a binbin xali wontoron kui, e yi keli Megido taani siga Yerusalən yi, e sa a maluxun a gaburun na. Yamanan muxune yi a dii xəmən Yehowaxasi tongo, e turen sa a xunni, e yi a findi mangan na a fafe jəxəni.

Yehowaxasi, Yuda Mangana

Taruxune Firinden 36.2-4

³¹ Yehowaxasi findi mangan na a jəe məxəjən nun saxanden nan ma, a yi kike saxan ti mangayani Yerusalən yi. A nga yi xili Xamutali, Yeremi a dii təməna, Libina kaana.

³² Naxan jaxu Alatala yee ra yi, a yi na liga alo a benbane a liga kii naxan yi.

³³ Misiran Mangan Neko yi yələnxənna sa a ma Ribila taani, Xamata yamanani, alogo a nama fa mangayaan liga Yerusalən yi mumε, a yi mudu gbeti fixən kilo wuli saxan kəmε naanin nun

xəmaan kilo tonge saxan nun naanin sa yamanan fari.

³⁴ Misiran mangan Neko yi Yosiyaai dii xəməna Eliyakimi dəxə mangan na a fafe jəxəni, a yi a xinla masara a Yehoyakimi. A yi Yehowaxasi suxu, a siga a ra Misiran yi, a sa faxa dənaxan yi.

³⁵ Yehoyakimi yi gbetin nun xəmaan so Misiran mangan yii, koni a yi mudu gbetin maxili yamanan na, fata Misiran mangana yamarin na, yamanan yamaan birin lan a xa gbetin nun xəmaan naxan ba a na fala, a lan a xa naxan so Misiran mangan Neko yii.

*Yehoyakimi, Yuda Mangana
Taruxune Firinden 36.5-8*

³⁶ Yehoyakimi findi mangan na a jee məxəjən nun suulunden nan ma, a yi jee fu nun keden ti mangayani Yerusalen yi. A nga yi xili Sebuda, Pədayaa dii temena, keli Ruma taani.

³⁷ Naxan jaxu Alatala yee ra yi, a yi na liga alo a benbane a liga kii naxan yi.

24

¹ Babilən Mangan Nebukadanesari so yengeni Yehoyakimi waxatin nin. Yehoyakimi yi lu Nebukadanesari a nəən bun jee saxan, koni a mən murutə nən Nebukadanesari xili ma.

² Nayi, Alatala yi Babilən kaane ganla rasiga a xili ma, e nun Arami kaane nun Moyaba kaane nun Amonine ganle, a yi ne birin nasiga Yuda xili ma a kaladeni, fata Alatalaa falan na a naxan ti a walikəne xən, nabine.

3 Na fata Alatalaa yamarin nan tun na, naxan yi waxi Yuda ba feni a yetag Manase a yulubine fe ra.

4 Manase bata yi sɔntare wuyaxi faxa, a yi Yerusalen rafe a fe naxine ra. Alatala mi wa a mafelu feni mume!

5 Yehoyakimi kewali dɔnxene, a naxanye birin liga, ne sebexi Yuda mangane taruxu kedin kui.

6 Yehoyakimi yi faxa. A dii xemən Yoyakin yi ti a nɔxəni mangayani.

7 Misiran mangan mi fa mini a yamanani, bayo Babilon mangan bata yi a bɔxən birin tongo keli Misiran baani han sa dəxə Efirati baan na.

*Yoyakin, Yuda Mangana
Taruxune Firinden 36.9-10*

8 Yoyakin findi mangan na a nɛe fu nun firinden nan ma, a like saxan ti mangayani Yerusalen yi. A nga yi xili Nexusuta, Yerusalen kaana Elanatan ma dii temena.

9 Naxan naxu Alatala yee ra yi, a yi na liga alo a benbane a liga kii naxan yi.

10 Na waxatini, Babilon mangan Nebukadanesari a walikene yi siga Yerusalen xili ma, e yi taan nabilin yengeni.

11 Babilon mangan Nebukadanesari yeten yi fa taan yetag, a walikene yi na yenge.

12 Nayi, Yuda mangan Yoyakin yi siga, a sa a yete dentegə Babilon mangan xa, e nun a nga nun a walikene nun a mangane nun a kuntigine. Yoyakin a mangayaan nɛe solomasexdeni, Babilon mangan yi a suxu.

13 Nebukadanesari yi nafunla birin ba Alatala Batu Banxini e nun manga banxin nafunle, Isirayila mangan Sulemani x̄ema goronna naxanye birin nafala Alatala banxini, a ne kala, alo Alatala a falaxi kii naxan yi.

14 Nebukadanesari yi Yerusalen kaane birin xali suxuni, kuntigine nun sofane, e birin malanxina muxu wuli fu sa yiirawanle nun xabune birin fari. A yiigelitõne nan tun lu yamanani.

15 Nebukadanesari yi Yoyakin xali Babilon yi, a yi mangana nga suxu Yerusalen yi siga Babilon yi e nun mangana naxanle nun a kuntigine nun a yamanan muxu gbeene.

16 Babilon mangan mon yi sofa kendene birin xali konyiyani Babilon yi, muxu wuli solofera e nun yiirawanle nun xabune, muxu wuli keden.

17 Babilon mangan yi Yoyakin səxə Matani findi mangan na a nəxəni, a naxan xili masara a Sedeki.

Sedeki, Yuda Mangana

Yeremi 52.1-3 nun Taruxune Firinden 36.11-12

18 Sedeki findi mangan na a jee məxənən nun kedenden nan ma, a yi jee fu nun keden ti mangayani Yerusalen yi. A nga yi xili nən Xamutali, Yeremi a dii təməna, Libina kaana.

19 Naxan naxu Alatala yee ra yi, a yi na liga alo Yehoyakimi a liga kii naxan yi.

20 Na liga Alatala xələn nan ma fe ra Yerusalen nun Yuda xili ma, a yi waxi naxanye ba feni a yətagi.

Sedeki fan yi murute Babilon mangan xili ma.

¹ Sedeki a mangayaan *ŋee* solomanaaninden kike fuden xi fude lɔxɔni, Babilɔn mangan Nebukadanesari nun a ganla birin yi fa Yerusalen xili ma, a yi daaxadeni tɔn a yetag*i*, e yi yire makantanxine ti a rabilinna birin yi.

² E lu taan yenge han Manga Sedeki a mangayaan *ŋee* fu nun kedendena.

³ Na *ŋeen* kike naaninden xi solomanaaninde lɔxɔni, kamen yi gbo ayi taani, donse mi yi fa yamanan muxune yii.

⁴ Nayi, Babilɔn ganla yi taan yinna yirena nde rabira. Kœen na, hali Babilɔn kaane to yi taan nabilinx*i*, Yuda sofane birin yi e gi, e dangu taa makantan yin firinne longonna ra, e sa mini taan so dœen na mangana nakɔɔn dexɔn. Sofane yi e gi, e nun mangan yi siga Araba tonbonna lantaan mabinni.

⁵ Koni, Babilɔn sofa ganla yi mangan sagatan, e sa a li Yeriko mœmerene yi, a ganla birin yi xuya ayi, e yi e masiga a ra.

⁶ E yi mangan suxu, e siga a ra Babilɔn mangan fema Ribila taani, e yi sa a makiti mœnni.

⁷ E Sedeki a diine kœ raxaba a yetag*i*, e mœn yi Sedeki yœne sœxœn*ŋee* ayi, e yi a xidi sula yœlœnxœnna ra, e siga a ra Babilɔn yi.

Yerusalen kala fena

Yeremi 39.8-10 nun 52.12-27 e nun Taruxune Firinden 36.17-21

⁸ Kike suulunden xi soloferede lɔxɔni, Babilɔn mangan Nebukadanesari a mangayaan *ŋee* fu nun solomanaaninden ma, mangan kantan muxune xunna Nebusaradan, Babilɔn mangana kuntigina nde yi so Yerusalen yi.

⁹ A yi teen so Alatala Batu Banxin na e nun mangana banxin nun Yerusalen banxine birin. A yi banxi kendene birin gan.

¹⁰ Babilən sofa ganla naxan birin yi mangan kantan muxune xunna fəxə ra, ne yi Yerusalən yinne kala.

¹¹ Muxu dənxən naxanye yi luxi taani, mangan kantan muxune xunna Nebusaradan yi ne xali konyiyani, naxanye bata yi e yete sa Babilən mangan sagoni e nun yama dənxena.

¹² Koni mangan kantan muxune xunna yi yi-
igelitona ndee lu yamanani alo manpa bili siine
nun xεε biine.

¹³ Sula senbetenna naxanye yi Alatala Batu Banxini, Babilon kaane yi ne kala, e nun ige max-ali wontorone nun ige ramara se sula daxi gbeena, e yi siga na sulan na Babilon yi.

¹⁴ E yi tundene nun tee ko seene nun lenpu ratu
seene nun se sa lefane birin tongo e nun wali se
sula daxin naxanye birin yi rawalima Ala Batu
Banxini.

15 Mangan kantan muxune xunna mən yi wusulan gan seene nun wuli xuya goronne tongo, xəma daxine nun gbeti fixə daxine birin.

¹⁶ Sembeten firinna nun ige ramara se gbeen nun
ige maxali wontorone Sulemani naxanye rafala
Alatala Batu Banxin xa, ne birin sula dixin nan yi
a ra naxanye binyen xasabin mi yi noe yate.

¹⁷ Senbeten kedenna yi mate nɔngɔnna yε fu nun solomasɛxε, konden yi a xunna, naxan yi mate nɔngɔnna yε saxan, a konden yi rayabuxi sula yɔlɔnxɔn yalane nun girenada wudi bogi sawura sula daxine nan na. Senbeten firinden fan yi na kii

nin e nun a rayabu kiina.

¹⁸ Mangan kantan muxune xunna yi saraxarali kuntigin Seraya suxu, e nun saraxarali firinden Sofoni nun dæn kantan muxu saxanne.

¹⁹ A yi sofa kuntigina nde suxu e nun xemə suulun mangana muxune ye naxanye yi taani, e nun sofa kuntigina sebeli tiina, naxan yi sofa nənəne xinle sebema, e nun Yuda kaane muxu tongue senninna naxanye yi taani.

²⁰ Mangan kantan muxune xunna Nebusaradan yi e tongo, a siga e ra Babilon mangan fəma Ribila taani.

²¹ Babilon Mangan yi yamarin fi, e yi e faxa Ribila taani Xamata yamanani. Yuda kaane siga konyiyani na kii nin, e makuya e yamanan na.

Gedali, Yuda yamana kanna

Yeremi 40.7-41.18

²² Babilon mangan Nebukadanesari yi Yuda yamanan muxu dənxəne sa Gedali a yamarin bun ma, Axikan ma dii xeməna, Safan mamandenna.

²³ Sofa kuntigine nun e sofane birin to na me, a Babilon mangan bata Gedali findi yamana kanna ra, e yi siga Gedali fəma Misipa taani, Netaniyaa dii xemən Yisimayeli nun Kareyaa dii xemən Yoxanan nun Tanxumeti a dii xemən Seraya Netofa kaan nun Maka kaana dii xemən Yaasaniya, e nun e ganle.

²⁴ Gedali yi a kələ e nun e ganle xa, a naxa, “E nama gaxu sese ra Babilon kaane kuntigine fe ra, ε lu yamanani, ε wali Babilon mangan xa, ε herin sətəma nən.”

²⁵ Koni, *ŋeeen* kike soloferedeni, Netaniyaa dii *χemən* Yisimayeli, Elisama mamandenna, mangan xabilan muxuna nde, na yi fa, muxu fu biraxi a *fəxə* ra, e yi Gedali faxa, e nun Yuda kaane nun Babilən kaan naxanye yi a *fəma* Misipa taani.

²⁶ Nayi, yamanan muxune birin, *yiigelitəne* nun nafulu kanne, e nun sofa kuntigine yi keli, e siga Misiran yi, bayo e yi gaxuxi Babilən kaane *yee* ra.

Yoyakin mini feen kasoon na

Yeremi 52.31-34

²⁷ Yuda mangan Yoyakin suxun *ŋee* tonge saxan e nun soloferedeni, Babilən mangana Ewili-Merodaki a mangayaan *ŋee* *fələni*, a yi hinan Yuda mangan Yoyakin na, a yi a ramini kasoon na, na *ŋeeen* kike fu nun firinden xi *məxəjən* nun soloferede *ləxəni*.

²⁸ A yi fala fajin ti a xa. Mangan bona naxanye yi a *fəma* Babilən yi, a yi a tiden mate ne birin xa.

²⁹ A yi a kasorasa dugine masara, Yoyakin yi a *dəge* mangana tabanla ra a siimayaan birin yi.

³⁰ A makoon yi seen naxanye ma *ləxə* yo *ləxə*, mangan yi lu ne soe a yii a siimayaan birin yi.

Kisin Kiraan Kitabuna

**The Holy Bible in the Yalunka language of Guinea.
La Sainte Bible en langue Yalunka avec le titre: «Kisin
Kiraan Kitabuna» Publié par Traducteurs Pionniers
de la Bible en collaboration avec la mission MCA à la
Préfecture de Faranah, République de Guinée 2012**

**Copyright du text: © 2012—Traducteurs Pionniers de
la Bible. Cette création est mise à disposition selon le
Contrat Paternité-Pas d'Utilisation Commerciale-Pas
de Modification 3.0 Unporteddisponible en ligne**

**<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/> ou
par courrier postal à Creative Commons, 171 Second
Street, Suite 300, San Francisco, California 94105, USA.**

copyright © 2012 Pioneer Bible Translators

Language: Yalunka

Translation by: Pioneer Bible Translators

..

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2022-06-21

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 29 Jan 2022

47153269-13a8-5fdd-8537-530b29da9f78